

מלאכת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע 'כי תצא' (ובו ד' עניינים בביאור הפרשה ופרק 'נחשבה')

כוחו של יהודי פשוט (מאת הרב רבי יאיר שליט"א)

'מתוך ההפיכה' (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק ל"ה "איך מתירים קשר לא רצוי?"

הנחה בארון כפי שדחתה הגמ' שם או קבורה בקרקע, וצ"ב.

וברדב"ז העיר, דדין קבורה הוי איבעיא דלא איפשיטא, מכל מקום אף ללישנא בתרא דהוי רמו נראה פשוט דהוי דין דאורייתא. ולפיכך יש לנקוט דודאי איכא מצות דאורייתא ואין צד להקל. אע"ג דיש לתמוה, אי"כ מה היה צד הספק של הגמ' והלא אף אי הוי רמו מן התורה הוא חוב גמור והיאך יפקיע את החיוב שמוטל על הקרובים? אפשר דהמצוה נאמרה רק בסתם בני אדם שלא ציוו שלא לקברם.

ברם עדיין יש לחקור, אי המצוה נובעת מאומדנא דזה רצון האדם שיקברוהו, אבל היכא שגילה להדיא את רצונו שאינו רוצה קבורה אפשר שלא יתחייבו בזה, ולפיכך לא פשטה הגמ' את הספק מכוח הפסוק, ברם לאחר שעל פי האמת הוי איבעיא דלא איפשיטא ספיקא דאורייתא, לפיכך איכא חיוב גמור לקוברו. ועדיין צ"ע, שהרי פשטות לשון הרמב"ם מורה להדיא שהיא מצות עשה גמורה ודלא כשיטת הסוגיא.

ובלח"מ עמוד בקושיא הנ"ל (שהיה להרמב"ם לכתוב בלשון "אין שומעין לו משום כבוד החיים" וכפי שנקט הטור (יור"ד סימן שמ"ח) בלשונו "אין שומעין לו משום בזיונא דכולהו חיי הוא". ומכוח הקושיא הנ"ל הכריע שהרמב"ם סובר שכל האיבעיא של הגמ' קאי רק אם אין קבורה מן התורה, כאיכא דאמרי דר' יוחנן שהוא רמו (כוונתו דרמו הוא בגדר אסמכתא בעלמא ואין זה הפשט בפסוק). אבל ללישנא קמא היא מצוה גמורה.

ולפי זה אין זו רק הלכה בהרוגי בית דין אלא אף בשאר מתים, והמלין את מתו עובר בלא תעשה, דליכא איבעיא, דכיון דהוי מצוה מן התורה לאו כל כמיניה לומר שלא יקברוהו, וראיה לדבר, שפסק כלישנא קמא דר' יוחנן, שהרי כך פסק (בפרי"ט) מ"ו מהלכות סנהדרין הל' ח' "ומצות עשה לקבור את כל הרוגי בית דין ביום ההריגה, שנאמר כי קבור תקברנו ביום ההוא, ולא הרוגי בית דין בלבד, אלא כל המלין את מתו עובר עליו בלא תעשה. הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכים

א) בעניין קבורה אי הוי דאורייתא ובדין קבורה במת מצוה.

איתא בפרשה (פרק כ"א פס' כ"ג) "לא תלין נבלתו כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת א- לוקים תלוי ולא תטמא את אדמתך אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה".

והנה ברמב"ם (פ"ב מהל' אבל הל' א') כתב וז"ל "ההספד כבוד המת הוא, לפיכך כופין את היורשין ליתן שכר מקוננים והמקוננות וסופדין אותן, ואם ציוה שלא יספדוהו אין סופדין אותו, אבל אם ציוה שלא יקבור אין שומעין לו, שהקבורה מצוה, שנאמר כי קבור תקברנו". נראה שהרמב"ם לומד מהפסוק שקבורה היא מדאורייתא.

ובכס"מ ביאר שפסק הרמב"ם כדברי הגמ' בפרק נגמר הדין (דף מ"ו ע"ב) והדברים צריכים ביאור רחב, דבגמ' נראה דתליא בשתי לשונות של ר' יוחנן, דבלישנא קמא אומר ר' יוחנן בשם רשב"י, מנין למלין את מתו שעובר עליו בלא תעשה, תלמוד לומר "כי קבור תקברנו" מכאן למלין את מתו שעובר בלא תעשה. ברם בלישנא השניה איתא, רמו לקבורה שהיא מן התורה מנין? ת"ל "כי קבור תקברנו" מכאן רמו לקבורה מן התורה, נראה דאין זה עשה גמור שהרי זה רק רמו. ובכל מקום הלכה כלישנא בתרא.

ועוד, דבגמ' איכא איבעיא לגבי קבורה אי משום בזיוני דחיי, וכדפירש"י שיראוהו מת ונרקב ונבקע וביזיון הוא לקרובים, ולא כל כמיניה לבזות את קרוביו, או שהוא כפרה למת שמורידים אותו ומשפילים אותו לתחתיות, וכיון שזו הכפרה שלו אי בעי לומר לא בעינא להתכפר שרי. ובגמ' זוהי איבעיא דלא איפשיטא ומדין ספיקא לחומרא יש לקוברו.

ברם ברמב"ם משמע דפסק כן בגדר לאו גמור. ועוד דבגמ' בהמשך פרכו את כל הראיות שהביאה הגמ' שקבורה היא בקרקע, דאפשר שדי בארון ולהניח על פני הקרקע, ומה שקוברים בקרקע כדי שלא לשנות מן המנהג. אי"כ יש לעיין, האם כוונת הרמב"ם רק לעצם

והוא תנמה מאד, דמניין לן לחלק במצוה זו אם אין זו רק הלכה בדין הרוגי בי"ד וילפינן מינה לכל המתים דחייבים לקוברם מדין כי קבור תקברנו, אטו משום דאין לו שבעה קרובים פקע המצוה הזו מעל בי"ד? כפי שמצינו לגבי מצות מילה שמוטלת על האב, ואם אין לו אב המצוה מוטלת על אמו, ואם אין לו אם, הרי מצוה זו מוטלת על בי"ד, ואם אין בי"ד במקום, חובה היא על כל אחד מישראל למולו. וא"כ אף במת מצוה, תהיה חובה זו מוטלת על בי"ד, וכיון שאין בנמצא בי"ד, א"כ מוטלת המצוה על כל אחד מישראל? ועוד דהלכה היא דמת מצוה קונה את מקומו לגבי קבורה ואסור לטלטלו, האם נימא דכל הלכה זו היא רק מדין כבוד הבריות? ומסתברא דהוי מדיני קבורה שכל מת טעון קבורה ומהאי עניין קונה מת מצוה את מקומו לקבורה.

וב"חינוך" (מצוה תקל"ז) כתב בדיני המצוה להדיא שלא כדבריו, דז"ל "מדיני המצוה, מה שאמרו ז"ל שאין מצוה זו בנתלה לבד אלא אף כל הרוגי בית דין מצוה לקוברן ביום הריגתם, גם בכלל המצוה, לקבור כל מת מישראל ביום מותו, ומפני כן יקראו זיכרונם לברכה המת שאין לו מי שיתעסק בקבורתו, מת מצוה, כלומר שמצוה על הכל לקוברו מצד הציווי הזה". הרי לנו דדעת הרא"ה ז"ל שחייב גמור יש בדין קבורה מדין המצוה. וכיון שכן הדרא קושית החוות יאיר למקומה, דמנין לנו דמשום כבוד הבריות לחוד דוחין מצות לא עשה שבתורה בשב ואל תעשה ולכאורה צ"ע.

הן אמת שכבר בתשובות הרדב"ז (בסימן שי"א) העלה דכל ההלכה של כי קבור תקברנו ביום ההוא אינו נאמר רק בהרוגי בית דין בלבד, ולגבי שאר המתים יש רק את האיסור של לא להלין נבלתו.

ונקדים העניין, הרדב"ז נשאל מפני מה אין מחייבים לקבור מת שמת ביום, קודם שקיעת החמה כדי לקיים את מצוות "כי קבור תקברנו ביום ההוא" וממילא חייבים להזדרז לקבור קודם השקיעה (וכבר מצוי במקומות רבים שאין עושים לוויית בלילה למתים שנפטרו ביום ומקפידים לקברם עוד קודם השקיעה). על זה השיב שאין כזו הלכה בכלל, דכל ההלכה הזו לא נאמרה בשאר המתים רק בהרוגי בי"ד, אבל לכל המתים יש רק את המצוה של "לא תלין" ובזה אין עוברים עד שיעלה השחר כדן פסול לינה בקדשים.

ברם כבר תמה עליו המנחת חינוך (תקל"ז סק"א) היאך יצא לחלוק על החינוך שהוא הרא"ה ז"ל והוא מגדולי הראשונים ז"ל, ואף שיש לדייק קצת בדברי הרמב"ם (סנהדרין פט"ו הלכ"ח ח') ומצוות עשה לקבור את כל הרוגי בית דין ביום ההריגה שנאמר כי קבור תקברנו ביום ההוא, ולא הרוגי בית דין בלבד אלא כל המלין את מתו עובר עליו בלא תעשה" פתח הרמב"ם בדין מצות קבורה אצל הרוגי בית דין וסיים שאצל יתר המתים יש את האיסור של לא תלין. הרי שרק מצות לא תלין לחוד קיימת בכל המתים ולא קבורה וזו היא הלכה בהרוגי בית דין, ויסודה שחייבים לדאוג לכבודו של

אינו עובר עליו". הרי שהרמב"ם סובר שזו היא מצות עשה מן התורה.

וברדב"ז ובלח"מ ציינו שמקור הרמב"ם הוא מהמשנה סנהדרין (דף מ"ו ע"א). כלומר דמהמשנה רואים להדיא כלישנא קמא דר' יוחנן. ברם צ"ע, דא"כ לישנא בתרא דר' יוחנן פליגא על המשנה וכל האבעיא דלא איפשיטא קאי דלא כפשטות של המשנה דנכתבה בסתמא. ולולי דמסתפינא הוי אמינא, דמצד המשנה אין כל ראייה, דאפשר דכל עיקר האיסור להלין את נבלתו בחוץ בבזיון, אבל היכא דמניחים אותו בארון סגור די בכך. אולם אם מצוות קבורה היא בקרקע דווקא ולא די בארון בזה הוי ספק.

אולם נראה דאין זה כ"כ נכון, דבגמ' משמע דאם הוא לא נקבר הרי הוא מוטל כדומן על פני חוצות (ואינו מונח אף בארון) וא"כ עובר כבר בלאו הכי על האיסור דלא תלין נבלתו? ברם אפשר, דכל זה נאמר רק בסתם בני אדם שמקפידים על בזיונם, דבכה"ג איכא לא תעשה, אבל היכא דאינם מקפידים על בזיון אין ראייה מהפסוק דעובר, ולפיכך אין עדיין ראייה גמורה מן המשנה וצ"ע בזה.

ברם בספרי נראה להדיא שזו היא מצות עשה גמורה, שכן כתב "לא תלין נבלתו על העץ, מצות לא תעשה, כי קבור תקברנו מצות עשה". משמע דמצוות הקבורה היא מדאורייתא. ולפ"ז פליגא הגמרא על הספרי הנ"ל, ואפשר שהרמב"ם נקט כדברי הספרי, ודו"ק היטב.

ולפי זה אם יש מצות קבורה מדאורייתא, יש לתמוה לכאורה מגמ' ערוכה בברכות (דף י"ט ע"ב), ההולך להקריב פסחו ומצא מת מצוה מטמא לו, דכתיב ולאחותו, לאחותו אינו מטמא, אבל מטמא למת מצוה. ובגמ' ילין מינה דכבוד הבריות גדול, עד שדוחה מצות לא תעשה שבתורה.

(כלומר הגמ' קאי בנוזיר או כהן גדול שהולך להקריב את פסחו ופגע במת מצוה שמתעסק במת מצוה, אף שאסור לו להיטמא לאחותו, ומשום דכבוד הבריות דמת מצוה גדול עד שדוחה ללאו דטומאה).

ברם מניין דזה משום כבוד הבריות, דלמא משום דקבורת המת היא דאורייתא, דכתיב כי קבור תקברנו ביום ההוא, ומניין דכבוד הבריות לחודא דחי לא תעשה שבתורה? וכבר עמד בתמיה הזאת בשו"ת "חוות יאיר" (סי' ט').

ובחוות יאיר שם יצא בחידוש גדול מאד, שבקבורת מת מצוה ליכא מצות עשה של כי קבור תקברנו, שעיקר מצוות הקבורה היא מצוה על בית דין לקבור את אלו שנתחייבו מית בי"ד ונהרגו על ידם וכן קרוב מחויב בקבורת ז' קרוביו, אבל מת מצוה אין מצות קבורה, אשר לפי זה נמצא דבאמת כל עיקר דין קבורת מת מצוה הוא רק משום כבוד הבריות, ולזה שפיר יליף הש"ס דגדול כבוד הבריות דדוחה לא תעשה שבתורה.

לו? ובר"ן תירץ ע"ז דהוי בעידנא, דמהרגע שהוא מתעסק במצוה הוי כולו עוסק במצוה, ואע"פ שלא מסתיימת המצוה עד שהאבידה תבוא לידי הבעלים, מכל מקום כל עסק המצוה הוי עוסק במצוה. ולפיכך אי לאו דהוי עשה ולא תעשה הוי בעידנא ומעיקר. וראיה לדבר, מילה בצרעת שמחתך את הצרעת אף שעדיין לא קיים את המצוה עצמה, שהרי כל עוד לא חתך את כל המילה אינו מהול, ואף אם לא עשה את הפריעה גם כן לא קיים את המצוה, וא"כ הוא הדין כשמתעסק במצות השבת אבידה אף שעדיין לא גמר את המצוה הרי הוא מתעסק בגוף המצוה.

ברם ב"נימוקי יוסף" פליג על הר"ן בזה, וס"ל שאין זו מצוה כלל, דעיקר המצוה היא ההשבה גופה בשעה שהחפץ מושב לידי הבעלים, אבל כל ההתעסקות במצות ההשבה הוי בגדר "מכשירי מצוה". ולא דמיא למילה שהוא עושה בתוך המצוה עצמה, ועל כך נחשב הכל כמתעסק בגוף המצוה, ואם לא גמרה לא נעשית רק חצי מצוה, ודומה הוא למי שהטיל ציצית בשתי כנפות הבגד שעדיין לא עשה את כל המצוה, וכן לגבי תקיעת שופר, אם לא השלים את כל התקיעות שחייב בהן מעיקר הדין, לא עשה את המצוה. אבל גבי השבת אבידה עיקר גוף המצוה שיושב החפץ לבית הבעלים, אבל יתר ההתעסקות הוי כמכשירי מצוה. דאע"ג שהכל צריך לצורך השבת האבידה, הנטילה וההבאה אל הבעלים, מכל מקום זה רק בגדר מכשירין. דומיא דנטילת לולב שצריכים לחתוך את הלולב מהעץ, אבל ברור שהעיקר היא נטילת הלולב. ולפיכך דחה ה"נימוקי יוסף" את שיטת הר"ן. ואת קושיותו תירץ בפשיטות, אה"נ יכולה הייתה הגמ' לפרש בשופי שאין מקום לדחיית הלאו כיון דלא הוי בעידניה, אלא דלרווחא דמילתא תירצה דבלאו הכי אין כאן דין דחיה כיון שהוא לאו ועשה יעוייש היטב.

חזינן בזה מחלוקת יסודית בין הר"ן ל"נימוקי יוסף" בעניין ההתעסקות במצוה עצמה, אם הוא חלק מהמצוה או מכשירין, דלשיטת הנימוקי יוסף כל שאינו מתעסק בגוף המצוה ממש, אף אם אינו דומה ממש למכשירין, מכל מקום הוא כמכשירין.

ונראה בזה בס"ד לעיין בכל מצוה, מהיכן מתחילה המצוה. והנה גבי נטילת לולב ברור לן שמרגע הנטילה מתחילה המצוה ועל כן המכשירין הוא חיתוך הלולב מהעץ. וכן גבי תקיעת שופר עצם התקיעה עם סך הקולות שהתורה דרשה היא המצוה עצמה, ומה שקודם לכן הוי מכשירין. אבל בהשבת אבידה לא הוגדר בבירור מהי המצוה, מהיכן היא מתחילה ומה שקודם לכן הוא מוגדר כמכשירי המצוה. ולכן לדעת הר"ן מרגע הנטילה כבר נקרא שמתעסק במצוה ואין זה נחשב כמכשירין. ולדעת הנימוקי"י רק ההשבה גופה לבעלים נחשבת המצוה וכל מה שסביב לזה הוא מכשירין.

ההרוג שתיכף שהמיתוהו יעשו לו קבורה, אבל ביתר המתים אין את ההלכה הזו רק איסור הלנה.

ברם כבר הבאנו לעיל דעת הרמב"ם (פ"ב מהל' אבל הל' א') "אבל אם ציוה שלא יקברוהו אין שומעין לו, שהקבורה מצוה, שנאמר "כי קבור תקברנו". הרי לנו שאין כזו חלוקה. ובפרט שכבר מצינו שיש בזה איבעיא דלא איפשיטא וספיקא דאורייתא.

ובמנ"ח ציין גם את דעת הרמב"ן ז"ל (בפרשה פ"ר כ"א פס' כ"ב). דנראה דאין חילוק בין המתים. דזה לשונו (בד"ה ולא תטמא את אדמתך) "והנה המלין התלוי או אפילו המת בארץ, עובר בשני לאוין ועשה, ובחוצה לארץ בעשה ולא תעשה אחד". הרי שלא חילק בין המתים, דבכל מת איכא מצות עשה של "כי קבור תקברנו" ועל כן לפלא שחולק הרדב"ז על שני מאורי עולם אלו, על כן הסיק המנ"ח שם דנראה לו להלכה, כי איכא חיוב גמור לקבור את המת ביום, רק אם עושה כן לכבודו.

העולה מכל זאת, דוודאי במת מצוה איכא לבד מכבוד הבריות גם מצות עשה גמורה של כי קבור תקברנו ביום ההוא, אם נתפוס כדברי הספרי דזו היא מצות עשה דאורייתא. ואלא שרמי לקמן מצות עשה ליישב את קושית החוות יאיר שלכאורה היא אלימתא מאד

ב) (ח"ב) חקירה אי הוצאת המת הוי המצוה גופא או מכשירי מצוה.

והנראה בס"ד לומר בביאור העניין, דהנה יש לחקור, מאימתי מתחילה מצוות הקבורה, האם מרגע שהוא מוציא את המת לקבורה, כלומר אף הלוויה עצמה, או שרק כשמניח אותו בקברו ממש, אבל קודם לכן הוא גדר של מכשירי מצוה? ואי נימא דעצם המצוה עצמה הוא רק ברגע שקוברים את המת ממש אבל קודם לכן הוי בגדר מכשירי מצוה, א"כ יש לדון בזה דאף אם איכא מצות עשה גמורה של כי קבור תקברנו ביום ההוא גבי מת מצוה, מכל מקום הרי הלאו כבר נעקר מרגע שהוא נטמא למת, עוד קודם שקיים את העשה, ואפשר שבכה"ג לא דחי, דלא הוי בעידניה.

וכעין זה מצינו בגמ' בב"מ (דף ל' ע"א) בדין כהן שראה את האבידה והיא בבית הקברות, או שהיה זקן ואינה לפי כבודו או שהייתה מלאכתו מרובה משל חבירו וע"ז אמרינן בגמ', יכול ישיבנו? לפיכך נאמר "והתעלמת מהם". ואקשינן בגמ', למה איצטריך האי קרא? אילימא לכהן והיא בבית הקברות, פשיטא? האי עשה והאי לא תעשה ועשה ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה? ותו, לא דחינן איסורא מקמי ממונא, יעוייש בגמ'. ובר"ן ובנימוקי יוסף עמדו בקושיא, למה לי לטעמא דטומאה היא מצות עשה ולא תעשה, והא אפילו אי הוי רק לא תעשה לחוד לא אתי מצות השבת אבידה ודחי ליה, ומשום דבעידנא דמעקר הלאו לא מתקיים העשה, שהרי תיכף כשנכנס לבית הקברות הוא מטמא למת ולא מקיים את מצות השבת אבידה עד שהיא מושבת

אבל רש"י הביא ראיה מהוצאת המת שהוי מצוה גמורה דלשיטת רש"י חשיבה ההוצאה חלק ממצות הקבורה ועל כן אין כל נפק"נ בין מצות קריעה למצות הקבורה דשתיהן הן חובות שבאות לאדם מכוח המת. ואם מצינו לגבי הוצאת המת דאף שהיא מצוה גמורה מכל מקום אין ההוצאה נחשבת כהוצאה לגופו, שהרי אינה צורך החי רק צורך המת, או הדין לגבי מצות הקריעה שאינה נחשבת צורך החי רק צורך המת דזה מחלקי האבילות (ברם יש לעיין דכל חובת החי אף שהן כלפי המת נחשבות צורך החי כתפילין וציצית) ואינה דומה למקרה בגדים בחמתו שכיום היא צורך גמור של גופו כדי להפיג את כעסו

(ויש לעיין לפי"ז במי שקורע בגד על המת ויש בו כדי להפיג את צערו דאפשר שאף בזה יודה רש"י דהוי מלאכה שצריכה לגופו. דמה לי מקרע לכעסו מה לי לקרע להפיג צערו. וכל מה שרש"י הסיק לפטור כשמקרע רק כדי לקיים את המצוה עצמה ובזה סובר רש"י שזו מלאכה שאינה צריכה לו אלא לצורך המת לפיכך שפיר השווה רש"י את העניינים).

העולה בזה, דאיכא שתי שיטות לכאורה ברורות בדין הוצאת המת, אם הוי המצוה עצמה או רק מכשירין. דלדעת רש"י הוי המצוה עצמה. ולדעת התוס' הוי רק בגדר מכשירין. ולפי"ז נוכל ליישב היטב את קושית ה"חוות יאיר" אליבא דתוס', דכיון שהוצאת המת וכל ההתעסקות בו עד לקבורה ממש אינו בגדר המצוה רק בגדר מכשירי מצוה, ע"כ אי אפשר לדחות לא תעשה שבתורה, כיון דלא הוי בעידניה, דבעידן דמוציא עוד לא עשה את המצוה עצמה ודמי ממש לכהן שאינו יכול להיטמא לאבידה אליבא דשיטת הנימוק"י, ודו"ק היטב.

ועדיין תשאר קושית "החוות יאיר" אליבא דשיטת רש"י, דהרי משעת ההוצאה כבר עוסק הוא במצוה עצמה, א"כ מניין הראיה דכבוד הבריות דוחה לא תעשה שבתורה ודילמא הסיבה לכך המצוה של קבורת המת?

ברם באמת קושית החוות יאיר תמוהה מאד, וכפי שכבר עמד בזה בקה"י, דהנה בגמ' איתא "ההולך להקריב פסחו ומצא מת מצווה מטמא לו" דכתיב ולאחותו, לאחותו אינו מטמא אבל מטמא למת מצווה, וכיון דאיתא כללא בש"ס דהעוסק במצווה פטור מן המצוה, וליכא נפק"מ איזו מצוה היא, א"כ הכא דהוא כבר עוסק במצוות הפסח יש לו לדחות את קבורת המת? אלא ע"כ דהטעם הוא משום דכבוד הבריות חמיר מאד עד שהוא מחייבו להתעסק בקבורת המת ולהימנע מעשיית הפסח, א"כ מיניה וביה משמע דהעיקר כאן הוא "כבוד הבריות" דאי לאו האי טעמא, היה לו להתעסק במצוות הקרבת פסחו, ומיניה וביה מוכרח דכבוד הבריות אלים מאד דמחמתו הוא מטמא את עצמו למת מצווה, אף שבכך הוא עובר על איסור טומאת מת, ותו ליכא מידי.

ויש לחקור לפי"ז גם בהלוויית המת, האם זה בגדר מכשירין או שזה המצוה גופא. אמנם מצינו שכל המוציאין את המת שפטורין מק"ש מדין העוסק במצוה פטור מן המצוה. ברם יש לומר דפטור של מתעסק במצוה שפטור אינו בדווקא אם הוא עוסק במצוה עצמה, דאפשר דאף אם הוא עוסק במכשירין אף הוא בגדר עוסק במצוה, והחידוש הוא דאף בעניין זה נאמרה ההלכה של העוסק דפטור (ויש לעיין בזה, גבי מי שבונה את סוכתו ואין ביכולתו לבנות את הסוכה ולקרות ק"ש, האם הוא נפטר בזה).

ולכאורה מצינו בזה מחלוקת רש"י ותוס', דמצינו בגמ' בשבת (דף צ"ד ע"א) פלוגתת ר' יהודה ור' שמעון לגבי הוצאת המת בשבת לקברו, דלר' יהודה חייב משום דס"ל דמלאכה שאינה צריכה לגופו חייב עליה, ולר' שמעון הוא פטור, דכל מלאכה שאינה צריכה לגופו פטור עליה, דגוף ההוצאה הוא צורך המת ואינה נחשבת כצורך המוציא.

והוציא מינה רש"י בשבת (דף ק"ה ע"ב ד"ה הא ר' יהודה) דין, גבי קורע על מתו בשבת, דלר' שמעון יהיה פטור, דאף היא מלאכה שאינה צריכה לגופו, ואף שחייב מהדין לקרוע על מתו, אין זה נחשב שצריך למלאכת הקריעה, כפי שהוצאת המת אף שמוטלת על הקרובים מדיני הקבורה והוי ההוצאה לכאורה מלאכה שצריך לה, אפילו הכי חשיב מלאכה שאינה צריכה לגופו, דברצונו לא היה רוצה את גוף ההוצאה רק משום דהיא צורך המת ואינו צורכו. ולפיכך חשיב ליה לר' שמעון כמלאכה שאינה צריכה לגופו, הוא הדין לגבי קריעה חשיב מלאכה שאינה צריכה לגופו אליבא דר' שמעון ופטור עליה.

ברם התוס' (ד"ה הא ר' יהודה) נחלקו על רש"י בזה וס"ל דהקריעה הוי צורך מצוה ממש, ולפיכך נחשבת היא כמלאכה שצריכה לגופו אף אליבא דר' שמעון, ולא דמי כלל להוצאת המת דחשיב מלאכה שאינה צריכה לגופו. ולית להו ראיה רש"י מהוצאה (אמנם ברש"י כבר עמד בזה, אמאי לא חיישו תוס' לסברת רש"י דלכאורה דמו אהדדי)

וראיתי ב"כנפי יונה" שביאר את סברת התוס', דס"ל שיש לחלק, דהוצאת המת הוי רק ההכנה לעצם המצוה עצמה, ואילו המצוה היא רק הקבורה. נמצא דהוצאה היא רק גדר של צורך המת ואינו צורך החי, לפיכך שפיר חשיב מלאכה שאינה צריכה לגופו דאין היא צורך החי כלל רק צורך המת. אבל קריעה היא צורך גופו, שהרי המצוה נצרכת לו, ומה לי אם הוא קורע כי עצם הקריעה היא על מנת לתפור, שהקריעה נצרכת לגוף הבגד, או שהיא נצרכת לו לצורך גופו, והרי לא גרע ממי שקורע את הבגד בחמתו שאין הקריעה צורך הבגד רק צורכו כדי להפיג את כעסו, ומכל מקום חשיב ליה מתקן גמור, דאין נצרך שהתיקון יהיה בגוף הבגד ועל כן נחשבת הקריעה שפיר צורך גמור ולפיכך הוי מלאכה שנצרכת לגופו.

(ט, כו) "על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור", גם כאן "פורים" על שם "פור".¹

***

(מהרה"ג החו"ב בעל וברך דוד שליט"א)

ג) האם דרשת חז"ל על "יקום על שם אחיו המת" סותרת לפשוטו של מקרא?

וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלַד יִקּוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמְחָה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל (כה, ו)

אמרינן ביבמות כ"ד ע"א: "יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם, יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן, נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן על שם אחיהם יקראו בנחלתם, מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן לנחלה... אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזרה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי".

ולכאורה צ"ב מה נשתנה מקום זה מכל התורה שכאן המקרא יוצא מידי פשוטו, ואיך יתכן הדבר שבכל התורה היה אפשר לכתוב לשון המתפרשת כפי פשוטה, ורק כאן לא יכלה התורה לומר בפירוש "והיה הבכור אשר תלד יירש את נחלת אחיו המת"?

ועי' שו"ת פני אריה (להג"ר אריה לייב מברעסלא) סי' ע"ט (בתשובה לגביר אחד) שהאריך לבאר שגם דרשת חז"ל מתיישבת היטב עם פשוטו של מקרא, ונבאר את הדברים בס"ד על פי דרכו בשינוי קצת, ונראה אור בהיר בס"ד.

דהנה מצאנו בתנ"ך כמה מקומות שאדם קרא לעיר על שם אדם מסויים, אך בכל המקומות האלו לא כתובות המילים "על שם", בפרשת בראשית (ד, יז) כתוב "וְהָיָה בְּנֵה עִיר וַיִּקְרָא שֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם בְּנוֹ חֲנוּךְ", ובסוף פ' מטות כתוב "וְנָבַח הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת קִנְתָּ וְאֶת בְּנֵיתָיָה וַיִּקְרָא לָהּ נָבַח בְּשֵׁמוֹ", ובספר יהושע (יט, מז) "וַיִּקְרָאוּ לְלָשֶׁם דָּן כְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם", וכן בשופטים (יח, כט) "וַיִּקְרָאוּ שֵׁם הָעִיר דָּן בְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם", ומאידך, בכל מקום בתנ"ך שכתוב "על שם" אין הכוונה שנקרא ממש כשמו של אדם או דבר אחר, אלא יש לזה משמעויות אחרות, וכדלהלן:

יש מקומות שכתוב "על שם" ששם דבר מסויים נקרא בשם הדומה לשם של הדבר שנקרא על שמו, כמו בספר מלכים (א' טז, כד) "וַיִּקְּן אֶת הַהָר שְׁמֵרוֹן מֵאֵת שְׁמֵר בְּכַפְרִים כֶּסֶף וַיִּבֶן אֶת הַהָר וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר אֲשֶׁר בָּנָה עַל שֵׁם שְׁמֵר אֲדֹנָי הַהָר שְׁמֵרוֹן", שהרי שקרא לעיר "שומרון" על שם אדם הנקרא "שמר", וכן במגילת אסתר

וכעין זה הוא מה שמצאנו בספר עזרא (ב, סא) "וּמִבְנֵי הַכֹּהֲנִים בְּנֵי חַבִּיָּה בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בְרַזְלִי אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת בְּרַזְלִי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וַיִּקְרָא עַל שְׁמֵם", ופירש רש"י "והיה נקרא שמו של ברזילי על שמם לפי שהם לקחו מבנותיו", הרי שלא נקראו בעצמם "ברזילי", כי ודאי לכל אחד היה שם פרטי משלו, אלא הכוונה שנקראו בכינוי הרומז כאילו הם מתייחסים לברזילי, וזאת משום שנשותיהם היו בנות ברזילי.²

¹ וכן מצאנו בתרגום המיוחס ליונתן בפרשת וישלח (לו, מג) שכתוב בתורה שם "אלוף מגדיאל", ותרגם הת"י "רבא מגדיאל הוא הנה מתקרי מגדיאל על שום קרתייה מגדל תקיף", גם כאן "מגדיאל" על שם "מגדל", ובת"י פ' ויחי (מט, ח) "בגינו פן לך יהודון אֶתְךָ וַיִּתְקַרְוּ יְהוּדָאִין עַל שְׁמֵךְ", וכן בתרגום ירושלמי שם "יהודה לך יודון כל אֶתְךָ וְעַל שְׁמֵךְ יִתְקַרְוּ כָּל יְהוּדָאִי", גם כאן "יהודים" על שם "יהודה", ובת"י פ' בלק (כב, ה) "ובית מותביה בפדן היא פתור על שמייה פתיר חלמניא", גם כאן "פתור" על שם "פתור" חלומות.

² ומעין זה מצאנו בתרגום המיוחס ליונתן בפ' במדבר (ג, א) "ואלין שְׁמֵתָה בְּנֵי אֶהָרֹן כַּהֲנָיָה מִלְמִידָיָה דְּמִשְׁתָּה רַבְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל וְאֶתְקַרְוּ עַל שְׁמֵיהּ בְּיוֹמָא דְּאִיתְרַבְּיָאוּ מְטוּל דְּאִיתְקַרְבִּי קַרְבְּנֵיהוֹן לְשִׁמְשָׁא", ובפ' קורח (יח, ב) "וְגַם אֶת אֶחִיךָ מִטָּה לֹוִי שְׁבַט אֶבְיָה דְּקַרְבִּי אֶתְךָ", ותרגם בת"י "ואוּף ית אֶתְךָ שְׁבַטָא דְּלוִי דְּמִתְקַרִּי עַל שְׁמֵי דְּעַמְרָם אֶתְךָ קְרִיב לְוִתְךָ", ובפ' עקב (ט, יב) "ויאמר ה' אלי קום רד מזה מזה פי שחת עמך אשר הוצאת ממצרים", ותרגם בת"י "נאמר יי לי קום חות בפריע מפא ארום תבילו ארשתהון עמא דְּאֶתְקַרְוּ עַל שְׁמֵךְ דְּאֶפִּיקְתָּא מֵאַרְעֵ דְּמִצְרַיִם", ובפ' האזינו (לב, יט) "ויאמר ה' וַיִּנְאָץ מִפְּעֵס בְּנֵי וּבְנֵיתוֹ", ותרגם הת"י "ויגלי קדם יי וַיִּתְּנֵהּ רַגְזוֹ מִן קְדָמוֹי מִן דְּאֶרְגִּיזוֹ קְדָמוֹי בְּנֵיָא בְּנֵיָא דְּאֶתְקַרְוּ עַל שְׁמֵיהּ בְּנֵי וּבְנֵי", ובכל המקומות הללו אין הכוונה לשם הפרטי אלא רק שהם נקראים 'שלו'.

יהיו כולם זכרים ואם לאו תהא נקבה אחת ביניהם היו כולם זכרים ואסיקו להו רבי אלעזר על שמה" (לב, מב) על הפסוק "ונבח הלך וילפד את קנת ואת בנתיה ויקרא לה נבח בשמו", תרגם בת"י "ונבח אצל וכבש ית קנת וית כופרנהא ויקרא לה נבח על שמה", אך מ"מ מצינו הרבה יותר מקומות שבהם "על שם" אין הכוונה לאותו שם ממש, ומוכח מזה שעיקר הפירוש של "על שם" הוא רק שאותו הדבר מיוחס ומקושר ומשוויך לאדם או לדבר מסויים, ולפעמים כדי לציין ולהזכיר את ייחוס הדבר אליו עושים לזה רמז בשמו של האדם או הדבר, שקוראים לו כשמו או בשם הדומה לשמו.

ועל פי זה נבין מה שכתוב בפרשת ויחי (מח, ד) שיעקב אבינו אמר ליוסף "ועתה שני בניה הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה פראובן ושמעון יהיו לי. ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם", ששם אין הכוונה שיקראו באותו שם שנקראו אחיהם, אלא הכוונה היא שאפרים ומנשה נחשבים בנים 'שלי' ולא 'שלך', (וכמו שאמר "המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק", דהיינו שיהיה נחשב כאילו הם בניו, כמו שראובן ושמעון הם בניו), אבל "מולדתך אשר הולדת אחריהם" הבנים שתוליד אחריהם - "לך יהיו", הם אכן יהיו נחשבים בנים 'שלך', ו"על שם אחיהם יקראו בנחלתם", שיקראו אחים של אחיהם ולא של דודיהם.

וכן מפורש בישיעה שהבנים הם "שמו" של האדם, שנאמר שם (נו ג-ה) "ואל יאמר בן הנכר הנלוה אל ה' לאמר הבדל יבדילני ה' מעל עמו ואל יאמר הפריס הן אני עץ יבש. כי כה אמר ה' לפריסים אשר ישמרו את שבתותי ויבחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבירתי. ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יפרת", וזהו שאמר יעקב "ויקרא בהם שמי" שבנים אלו יהיו "שמי" ולא "שמך".

וממילא לפי זה גם כאן שנאמר בתורה "והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת", אין שום הכרח לפרש שהכוונה שיקראו לבכור כשמו של האח המת, אלא אפשר לפרש כמו ברוב המקומות, שהכוונה היא שהבן הבכור יהיה נחשב כבנו של האח המת, וכעין מה שאמר יעקב אבינו על אפרים ומנשה "ויקרא בהם שמי", דהיינו

וכן מה שכתוב בפ' תצוה (כח, יא) "מעשה חרש אבן פתוחי חתם תפתח את שתי האבנים על שמת בני ישראל", ושם פסוק כ"א "והאבנים תהיין על שמת בני ישראל שתיים עשרה על שמתם פתוחי חתם איש על שמו תהיין לשני עשר שבט", ובפ' פקודי (לט, ו) "ויעשו את אבני השהם מסבת משבצת זהב מפתחת פתוחי חתם על שמות בני ישראל", ושם פסוק י"ד "והאבנים על שמת בני ישראל הנה שתיים עשרה על שמתם פתוחי חתם איש על שמו לשנים עשר שבט", גם שם אין הכוונה שלאבן אודם קראו "ראובן" ולאבן פטדה קראו "שמעון" וכו', אלא שכל אבן נחשבה כאילו היא אבן של אותו אחד מבני יעקב אבינו ע"ה שחקקו עליה את שמו.

ובשבועות ל"א ע"א "מנין לתלמיד שרואה את רבו שטועה בדין שלא יאמר אמתין לו עד שיגמרנו ואסתרנו ואבננו משלי כדי שיקרא הדין על שמי", ובירושלמי ברכות פ"ב ה"א "אגורה באהלך עולמים. ר' פינחס ורבי ירמיה בשם ר' יוחנן וכי עלת על לב דוד שהוא חי לעולם אלא אמר דוד אזכה שיהו דברי נאמרין על שמי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות", ומכאן בא הביטוי "אומר דבר בשם אומר" (אבות פ"ו מ"ו), דהיינו שמייחס את המאמר ההוא למי שאמר אותו, ועל ידי זה 'שמו' של האומר קרוי על אותו מאמר. ובב"ב נ"ב ע"ב "אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו", שהכוונה היא שהשטרות היו 'שלו', ובמשנה ע"ז פ"א מ"ט "ובכל מקום לא ישכיר לו את המרחץ מפני שהוא נקרא על שמו", דהיינו שכולם יקראו למרחץ "המרחץ של הגוי פלוני", ובשבת נ"ד ע"ב מבארת הגמ' את לשון המשנה "פרתו של רבי אלעזר בן עזריה", "תנא לא שלו היתה אלא של שכינתו היתה, ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו", דהיינו שהמשנה קראה לפרה "פרתו של ראב"ע", ושם פ"ט ע"א "אמר לו הקב"ה למשה הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך שנאמר זכרו תורת משה עבדי וגו'", וכן בעוד הרבה מקומות³.

ואמנם בלשון חכמים מצינו כמה מקומות שכתוב "על שם" והכוונה שנקרא באותו שם ממש, כמו בשבת קל"ד ע"א "והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי", ובב"מ פ"ד ע"ב "אמר להו אם כמותי הוא

³ ומעין זה הוא גם מה שכתוב בספר שמואל (ב' יב, כח) "ועתה אסף את נמר העם ונחנה על העיר ולקדה בן אלפד אני את העיר ונקרא שמי עליה", דהיינו שהעיר נחשבת כאילו היא של מי שכבש אותה, כיון שנלכדה על ידו, ובספר ישעיהו (ד, א) "והתזיקו שבע נשים באיש אחד ביום ההוא לאמר לחמנו נאכל ושמלתנו נלכש רק יקרא שמה עלינו אסף תרפתנו", שהאשה נקראת אשה של בעלה.

שמו, ולכן אומרת היבמה בעת החליצה "פְּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו", שהיבום נחשב בנין ביתו של האח המת, דהיינו משפחתו, שמקים לו בן שיירש את נחלתו ונחשב כאילו ימשיך את ביתו.

וזהו גם מה שנאמר בפ' וישב (לח, ח) שיהודה אמר לאונן "בֹּא אֶל אִשְׁתְּ אָחִיךָ וַיְבִיטְךָ אֵתְּךָ וְהָקָם זָרַע לְאָחִיךָ", כלומר שתוליד בן שיהיה נחשב כבנו של אחיך, ואונן הבין זאת אך לא רצה לעשות כן, כמו שכתוב "וַיֵּדַע אֲוֹנָן כִּי לֹא לוֹ יִהְיֶה הַזָּרַע וְהָיָה אִם בָּא אֶל אִשְׁתְּ אָחִיו וְשָׁחַת אֶרְצָה לְבִלְתִּי נִתֵּן זָרַע לְאָחִיו", ותרגם אונקלוס "וידע אונן ארי לא על שמייה מתקרי זרעא", ובת"י שם תרגם "וידע אונן ארום לא על שמייה איקרון בנין וְהָיָה כִּד הָיָה עֲלֵי לְוָת אֲנִתְתִּיחָ דְאָחִיו הָיָה מְחַבֵּל עוֹבְדֵי עַל אֶרְעָא דְלֹא לְמַקְמָה בְּנִין עַל שְׁמִייה דְאָחִיו", ושם גם כן אין לפרש שאונן רצה שיקראו לילד כשמו ממש, שהרי לא מצאנו בתורה אף אחד שקרא את שם בנו כשמו, ומדוע שירצה אונן דבר כזה, אלא ודאי שהפירוש הוא שאונן ראה שהבן הנולד לא יהיה נחשב לבנו אלא יחשב כבנו של אחיו ער, ולכן "וְהָיָה אִם בָּא אֶל אִשְׁתְּ אָחִיו שָׁחַת אֶרְצָה לְבִלְתִּי נִתֵּן זָרַע לְאָחִיו".

וזהו גם מה שנאמר ברות "וַיֹּאמֶר בְּעֵז בְּיוֹם קְנוֹתְךָ הַשָּׂדֶה מִיַּד נְעָמִי וּמֵאֵת רוּת הַמּוֹאָבִיָּה אִשְׁתְּ הַמַּת קְנִיתָה לְהַקִּים שֵׁם הַמַּת עַל נַחְלָתוֹ" ועוד שם "וְגַם אֶת רוּת הַמּוֹאָבִיָּה אִשְׁתְּ מַחְלוֹן קְנִיתִי לִי לְאִשָּׁה לְהַקִּים שֵׁם הַמַּת עַל נַחְלָתוֹ וְלֹא יִכָּרֵת שֵׁם הַמַּת מֵעַם אָחִיו וּמִשְׁעַר מְקוֹמוֹ", ולכאורה תמוה איך ע"ז קם שם המת על נחלתו הלא אין לו יורשים כלל, אלא זהו משום שהבן הנולד נחשב כבנו ו"שמו" של המת, והוא יירש את נחלתו, נמצא ש"שמו" יקום על נחלתו, וזהו מה שנאמר שם עוד "וַתֹּאמְרֶנָּה הַנְּשִׁים אֶל נְעָמִי בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָךְ גְּאֹל הַיּוֹם וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל", שנותר לבעל המת שם בישראל ע"י שהבן הנולד מתייחס אחריו, ועוד נאמר שם "וַתִּקְרָאנָה לוֹ הַשְּׂכֵנֹת שֵׁם לְאִמֵּר יֵלֵד בֶּן לְנְעָמִי", אף שלא היה בנה ולא נכדה כי נולד מבעוז ורות, כיון שבן זה נחשב כבנו של מחלוּן.

ולפי יש לפרש על דרך הפשט מה שאמר הגואל במגילת רות "לֹא אוֹכַל לְגַאֵל לִי פָּן אֲשַׁחִית אֶת נַחְלָתִי", ופירש רש"י זרעי, דרצונו לומר שאם אשא את רות אשחית את זרעי, משום שהבן הבכור לא יחשב כבני אלא כבנו של המת, וכמו שראה אונן כי לא לו יהיה הזרע.

שיחשבו כבנים שלי, כך כאן הכוונה שיחשבו כבנים של המת.

ועל ידי זה "לֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל", כי מי שלא השאיר בנים ר"ל נחשב כאילו נמחה שמו מן הארץ, כי הבנים והבנות הם שמו של האדם כמבואר בפסוק בישעיה הנ"ל, אך על ידי היבום לא ימחה שמו מישראל, כי הבכור אשר תלד יהיה נחשב בנו ו"שמו" של המת.

וכן מצינו בכמה מקומות בחז"ל ש"על שם" הכוונה שהוא נחשב כבנו, כגון בר"ה י"ח ע"א "תנו רבנן משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיה מתין בני שמונה עשרה שנה, באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי, אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה וחיו, הלכו ועסקו בתורה וחיו, והיו קורין אותה משפחת רבן יוחנן על שמו", ובנדרים ל"א ע"א "וישראל מי נפיק מכלל בני נח כיון דאיקדש אברהם איתקרו על שמייה", ובסנהדרין י"ט ע"ב "וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה מירב ילדה ומיכל גידלה לפיכך נקראו על שמה, ללמדך שכל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו", וכן "ותקראנה לו השכנות שם לאמר יולד בן לנעמי וכי נעמי ילדה והלא רות ילדה אלא רות ילדה ונעמי גידלה לפיכך נקרא על שמה", וכן "ואלה בני בתיה בת פרעה... וכי בתיה ילדה והלא יוכבד ילדה אלא יוכבד ילדה ובתיה גידלה לפיכך נקרא על שמה", וכן "גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה וכי יוסף ילד והלא יעקב ילד אלא יעקב ילד ויוסף כילכל לפיכך נקראו על שמו", וכן "ואלה תולדת אהרן ומשה וכתוב ואלה שמות בני אהרן לומר לך אהרן ילד ומשה לימד לפיכך נקראו על שמו". וממילא גם כאן "יקום על שם אחיו המת" הכוונה היא שיהיה נחשב כבנו.

ולפי זה מה שאמרו בגמרא ביבמות הנצבת בפתח דברינו "נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן על שם אחיהם יקראו בנחלתם, מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן לנחלה", אין זה רק דרשה בעלמא, אלא כך הוא עומק פשוטו של מקרא, ש"יקום על שם אחיו המת" היינו שיהיה נחשב כבנו של אחיו המת, ונפקא מינה שיירש את נחלתו כמו בן היורש את אביו, וכמו שמצינו כן בדברי יעקב אבינו ש"על שם" הוא ביטוי לייחוסו לענין נחלה.

וזהו גם הפירוש במה שאומרת היבמה "מֵאֵן יִבְמִי לְהַקִּים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי", שמיאן להקים זרע שיתייחס אחרי המת ובזה יתקיים

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

ד) ברכה על מצוה בשליחות בשכר

א בפרשת השבוע מרובת הציוויים והמצוות, מוזכרת חובת עשיית מעקה, וכלשון הפסוק (דברים כב, ח) "כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעְקָה לְגִגְךָ וְלֹא תֵשִׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ". ומבאר החינוך (מצוה תקמו) שגדר מצוה זו הינו: "להסיר המכשולים והנגפים מכל משכנותינו, ועל זה נאמר (דברים כב, ח), ועשית מעקה לגגך. והענין הוא שנבנה קיר סביב הגגות וסביב הבורות והשיחין ודומיהן כדי שלא תכשל בריה ליפול בהם או מהם, ובכלל מצוה זו לבנות ולתקן כל כותל וכל גדר שיהיה קרוב לבוא תקלה ממנו, וזה שהזכיר הכתוב לגגך דבר הכתוב בהוה, ולשון ספרי [כאן], ועשית מעקה, מצות עשה". [ויעויין שם שהרחיב בטעם המצוה ובגדרי חובת הזהירות מן הסכנה].

מצוה זו נפסקה בשולחן ערוך בסיום חלק חושן משפט (סימן תכז), ושם נתבאר פרטי דיניה באריכות. ומסיים השולחן ערוך (סעיף ח - י) "וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהישמר ממנו ולהיזהר בדבר יפה, שנאמר: השמר לך ושמור נפשך (דברים ד, ט). ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים (דברים כב, ח)" וכו'. כל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם ואמר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך או איני מקפיד בכך, מכין אותו מכת מרדות, והנזהר מהם תבוא עליו ברכת טוב".

וברמב"ם (ברכות יא, ח - ט) מבואר שמלבד ברכת "אשר קדשנו במצוותיו וצווננו לעשות מעקה", מברכים גם ברכת שהחיינו. ובספר נשמת אדם (כלל טו) כתב שהרמב"ם לשיטתו שמברכים גם על ציצית ותפילין שהחיינו, אבל כיון שאין מברכים בציצית ברכת שהחיינו [ויעויין בשולחן ערוך (אורח חיים

הרי לנו מכל זה שביאורם של חז"ל בפסוק "והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת" אינו **סותר כלל לפשוטו של מקרא**, אלא אדרבה הוא מתאים מאוד לכל שאר המקומות שכתוב בתנ"ך "על שם", ומתאים מאוד גם עם הכתובים בענין אונן ובמגילת רות, ועם דברי יעקב אבינו וישעיהו הנביא שהבנים הם "שמו" של האדם, והאמת יורה דרכו.

אמנם לפי זה לכאורה תמוהים מאוד דברי רבא שאמר "אע"ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזרה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי", והרי לפי מה שנתבאר גזירה שוה זו מסכמת מאוד עם עומק הפשט המוכח ממקומות רבים, ואיך אמר רבא שהגזירה שוה הוציאה את דברי המקרא מפשוטו לגמרי.

ונראה לבאר, דאמנם מצד הלשון שפיר אפשר לפרש את הפסוק כפי הדרש ללא שום דוחק, אכן מצד הבנת הדברים קשה לפרש כן, כי לפי הפשט אם לא יקראו לבן הבכור כשמו של המת אין כל סיבה שתגרום לכך שהבן הבכור יחשב כבנו של האח המת ולא כבנו של אביו מולידו, ורק אם יקראו לו כשמו של המת אז יהיה ניכר שמתייחסים אליו כאילו הוא בנו של המת, נמצא שגם לפי הפירוש הנ"ל עדיין צריך לתת איזה סימן שכן זה מתייחס אחר המת, כגון לקרוא לו כשמו של המת או בשם דומה לשמו, או סימן אחר, כגון אם שמו של המת היה 'ראובן' ושם היבם הוא 'שמעון', ושם הבן הנולד יהיה 'יוסף', יקראו לו כולם 'יוסף בן ראובן' ולא 'יוסף בן שמעון'.

אכן כאן 'אתאי גזירה שוה ואפיקתיה מפשטיה לגמרי', שע"י הגזירה שוה למדנו שבאמת אין צריך לעשות שום סימן ורמז לכך שכן זה נחשב כבנו של האח המת, ומה שהבן הבכור יחשב כבנו של המת הוא משום מה שכתבו המקובלים שנפשו של המת מתגלגלת בנפש הבן הבכור.

ולפי זה מה שאמר רבא "שבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו" הוא רק לשון מושאל, וכוונתו שבכל מקום קיום המצוה הוא ע"פ הפשט, מלבד מקום זה שהדבר מתקיים רק ע"פ סתרי תורה, כיון שכל ענין היבום הוא סוד מסודות התורה כמ"ש הרמב"ן.

כל זה כאמור על פי דרכו של הפני אריה בשינוי מועט ותוספת מרובה, והדברים אמיתיים ונפלאים ומאירים ושמחים כנתינתן מסיני.

ממעטים אותם, וא"כ פועל, הא דידו כיד בעל הבית לאו מקרא דשליחות נפקא, דהא מהני במציאה בפועל אף דשליחות לא מהני, וכן כתב הש"ך (בסימן קה סק"א) בתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דלא מהני ע"י שליח, וע"י פועל מהני, וכיון דפועל לאו מאתם גם אתם אתי לה, מהיכי תיתי לן למעטינהו". [ובהגהות כסף הקדשים (חושן משפט קנד, סעיף טז) הביא דבריו. ויעויין עוד בשו"ת בית שלמה (אורח חיים פא), ובשו"ת אבני מילואים (סימן כה, ד"ה ומ"ש כת"ר) [בתוך תשובה שנשלחה לנתיבות המשפט, והובאה בחלקה על ידיו (בסימן קצב)], ובחקרי לב (חושן משפט, חלק א, סימן קמב) מה שכתבו על דברי הנתיבות המשפט הללו].

ומבואר מדבריו חילוק עקרוני ומהותי בין שליחות לבין פועל, וממילא ניתן לומר שגויים שכירים יוכלו לבצע פעולות עבור הבעלים. ובהמשך דבריו מביא הנתיבות המשפט את דברי המחנה אפרים, ונראה שאין הדברים פשוטים לו לדינא. אמנם חשוב לשים לב, שהנתיבות המשפט מדבר על דיני ממונות, בעוד שהמחנה אפרים מחדש דבר זה אף באיסורים.

ג. אמנם רבי עקיבא איגר השיג על דברי המחנה אפרים, והעלה חילוק ברור בין ממונות לאיסורים. וזה לשונו (בהגהותיו על המחנה אפרים [והובאו דבריו בליקוט תשובות וחידושים מרבינו עקיבא איגר (סימן נז, דף קיא – קיב)]: "ולענ"ד אף בעושה המעקה על ידי עבדו הכנעני, לא שייך ביה דהוי כעושה בעצמו ממש, דלא מצינו שיכול להפר נדרי אשתו ע"י עבדו, ומכל שכן שלא מצינו כן ע"י פועל, אלא ודאי נראה דרק לענין שאלה בבעלים, דבענייני ממונא יד עבדו כיד רבו, אבל לא לענין שארי דברים. והרי אין יכול ליתן גט לאשתו ע"י עבדו, דאינו בתורת גיטין וקידושין, משמע דגם ע"י עבדו לא מהני, ולא אמרינן דמהני מדין דיד עבד כיד רבו דמי". [וכן כתב עוד בהגהותיו לשולחן ערוך (חושן משפט שמו, ו): "ואם אמר לפועל נכרי השאל עם

סימן כב ובנושאי כלים שם, וצ"ע קצת)], כמו כן אין מברכים על מעקה ברכת שהחיינו.

ובפתחי תשובה (חושן משפט שם, סק"א) כתב: "ועיין בספר מחנה אפרים (הלכות שלוחין סימן יא) במי שרוצה לעשות מעקה על ידי אומן גוי אי יברך עליו, ומצדד שם דשפיר יכול לברך כיון דיד פועל כיד בעל הבית [עיין מה שכתבתי לעיל (סימן קצב סעיף א סק"ב)], ומשמעות דבריו שם דיש חילוק אם עשהו על ידי אומן דקבלנות, אפילו על ידי אומן ישראל לא יברך הבעל הבית, ולדעת הכנסת הגדולה (אורח חיים סימן תקפה בהגהות בית יוסף ד"ה באותה שיטה) בשם רבותיו, יברך האומן המתקן אותו, אבל אם עשהו על ידי אומן פועל יום, אפילו האומן נכרי שפיר מצי הבעל הבית לברך עליו, דחשיב כאילו הוא עצמו עשהו". עד כאן דבריו.

העולה מדבריו חידוש גדול לדינא, שאדם העושה מעקה על ידי פועל שכיר יום, נחשבת עשיית הפועל כעשיית בעל הבית, ויכול בעל הבית לברך על עשייתו, ואפילו במקרה שאותו פועל היה נכרי שלא שייך בו כלל דיני שליחות. וטעם הדבר הוא לפי שיש חילוק בין שליח, לבין שכיר יום שכלפיו נאמר הכלל שיד פועל כיד בעל הבית.

ב. ומצינו כעין דברים אלו בנתיבות המשפט (סימן קפח, סק"א) שכתב: "נסתפקתי, באם שכר לאותן שאינן בני שליחות, והן פועלים אצלו, לעשות קנין חזקה, כגון לבנות או לחפור בשדה הפקר או בקניית בית, או אם משך ע"י פועלים שאינן בני שליחות, או הגביה, אי מהני. והביאני לזה, דהא חזינן במגביה מציאה לחבירו, דאף דמאן דסבירא ליה (בב"מ י, א) דלא קנה חבירו, אפילו עשאו שליח, מכל מקום בפועל שהוא שכיר קנה, משום דיד פועל כיד בעל הבית, אלמא דפועל לאו מטעם שליחות הוא, אם כן מהיכי תיתי נימעט הנך דלאו בני שליחות ניהו, דהא אפילו לענין שליחות, אי לאו דכתיב (במדבר יח, כח) אתם גם אתם למעט אותן שאינן בני ברית ואותן שאינן בני דעת (ב"מ עא, ב), לא היינו

המחנה אפרים חוזרת קושיית הרשב"א, מפני מה לא העמידה הגמרא באופן ששני השותפים שכרו גוי לחפור עבורם בור, ובמקרה זה יש שליחות לנכרי.

ועל קושיה זו נאמרו תירוצים רבים: השואל ומשיב (מהדורא קמא, ח"ב, סי' קי) מתרץ: "דכל הטעם של המחנה אפרים הוא משום דיד פועל כיד בעה"ב דמי, וכאן שהיו שותפים על כורחך ששניהם שותפים בפועל הלז, ולפי זה לא הוברר הדבר למי נעשה הפועל כידו, דהרי חציו של זה וחציו של זה ומי יתחייב בבור על ידו וכו', דהפועל אינו נעשה לשניהם שליח, דשליח לא מצי עכו"ם לעשות, ורק שיהי' כיד בעה"ב משום דמשועבד ליה לעבודתו הא משועבד גם כן לשני, וא"כ לא נתברר מי החייב וזה ברור לדעתו".

רבי שלמה קלוגר, בספרו שירי טהרה (ח"ג, קונטרס תיקון עולם, סי' ד, דף ח, ע"ד) כתב, "הנה מה דיד פועל כיד בעל הבית היינו לזכותו ולא לחובתו. וכן כתב הרשב"א (קידושין דף כג, א) בשם הראב"ד וכו', וכן בבור של ב' שותפין כל דהוי לחובתו, אגן סהדי שלא ניחא ליה בזה, ולא נעשה ידו כיד בעל הבית, כיון דהוי לחובתו". וממילא מתורצת קושיית השער המלך.

המהרש"ם (ח"ו, סי' כד) תירץ, "דהא כל קנינו של פועל שנתחייב לעשות מלאכתו הוא בכסף שנותן לו כמו שכתבתי לעיל, א"כ התינח למאן דפסק כריש לקיש דבישראל משיכה קונה ובעכו"ם בכסף א"כ יקנה פועל העכו"ם וחייב לקיים דיבורו, אבל אליבא דרבי יוחנן דדבר תורה מעות קונות בישראל ובעכו"ם משיכה, א"כ גם פועל לא נקנה ע"י הכסף, א"כ בב"ק שם דר' יוחנן משני לה, ועיין תוס' (ב"מ כא, א) דהתירצן הוא ג"כ המקשן, לכן גם בפועל עכו"ם אין ידו כיד בעה"ב" [וראה שם שהאריך עוד]. כלומר, שהגמרא לא רצתה להעמיד את המשנה בשותפים ששלחו שליח בשכר, משום שקושיית הגמרא היא לפי רבי יוחנן, ולפי שיטתו אין הפועל

פרתי, עיין במחנה אפרים וכו', ודבריו צע"ג" [ויעויין עוד בספר תשובותיו (מהדורה תניינא סימן קלט)].

וכן כתב בשו"ת חתם סופר (אורח חיים סימן קעו): "אבל האמת יורה דרכו, הך דיד עבד כיד רבו אינו אלא לגבי מילי דממון ועבדות ומלאכות שאם נשאל הוא למלאכה עם הבהמה הוה כרבו, אבל לא לענין שליח מצוה וכדומה, וכן כתב להדיא הראב"ד הובא בשיטה מקובצת שם בב"מ וז"ל: דאע"ג דאיכא למימר הואיל וליתא בכל המצות כישראל לא ליהוי כמותו ולענין נדרים לא הוי כמותו, אפילו הכי לענין ממונא יד עבד כיד רבו דמי עכ"ל". [ועל עיקר דברי הראב"ד, יעויין בשו"ת תורת חסד (אורח חיים מה, ב) שמבואר מדבריו שנחלקו בדבר זה רבותינו הראשונים, ומדברי הר"ף עולה שאין חילוק בין ממונות לאיסורים. ויש להוסיף על דבריו שכן משמע גם בפסקי רי"ד (גיטין כג, ב ד"ה אמר רב אסי [והובא בהערות לפסקי ריא"ז מסכת גיטין פרק א, אות כה, הערה 63]), ועל כל פנים מכלל מחלוקת לא נפקינן].

וכן כתב השואל ומשיב (מהדו"ק, ח"ב, סי' קי, ד"ה עוד י"ל): "עוד י"ל בגוף דברי המחנה אפרים דהא דחידש דפועל הוה ידו כיד בעה"ב, באמת זאת רק לענין דררא דממונא במציאה וגבי שאילה בבעלים, אבל לענין איסור לא אמרו זאת. וכעין זה כתבו התוס' ביבמות (ע, ב) לענין עבד עברי דגופו קנוי, אבל לענין מצות לא אמרינן כן, והוא הדין לענין שליחות לעכו"ם דחידש במחנה אפרים דלפועל יש שליחות, ולפי מה שכתבתי יש לומר דלענין מצות לא שייך זאת וכו', ובזה יש לישיב קושיות רבות".

ד. והנה השער המלך (תרומות א, יא; שכירות יג, ו) הקשה על המחנה אפרים מדברי הגמרא בבבא קמא (נא, א) שמקשה, "בור של שני שותפין היכי משכחת לה וכו', אי דשוו שליח תרוייהו ואמרי ליה זיל כרי לן ואזל כרה להו, אין שליח לדבר עבירה". וכתב הרשב"א (שם ד"ה אין): "קשיא לי דלמא דשוו שליח נכרי, י"ל דאין שליחות לעכו"ם ואפילו אינהו לדידן כדאמרינן בפרק איזהו נשך (ב"מ עא, ב)". ולפי דברי

נאמרו רק בממונות ולא באיסורים, וכחילוק האחרונים שהובאו לעיל; אבל מה שכתב בדעת רבי שלמה קלוגר אינו מיושב, משום שרבי שלמה קלוגר סובר כדעת המחנה אפרים [כמו שמשמע מדבריו בהגהותיו לשולחן ערוך (חושן משפט קפב, א), אמנם נראה שהדברים לא היו פשוטים לו כל כך, במספר מקומות בכתביו נראים הדברים שדעתו מסכמת למחנה אפרים] שו"ת טוב טעם ודעת (מהדו"ק, ח"א, סוף סימן רסה) ובספרו שירי טהרה (ח"ג, קונטרס תיקון עולם, סי' ד, דף ט, א), ואילו בשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורא תליתאה, ח"ב, סימן צט, דף לא, ב) כתב רבי שלמה קלוגר: "דעד כאן לא כתב כן המחנה אפרים רק לענין מילי דרשות וכו', אבל למילי דמצוה על כל פנים ליתיה בנפשיה ולא מצי להיות שליח, לכך אי אפשר להיות בענין אחר". ורמז לזה גם בספר תשובותיו ובחרת בחיים (סימן סט). ויעויין עוד בספרו עבודת עבודה (ע"ז, כו, א ד"ה תוס' ד"ה ורמינהו) שנראה שאין הוא מסכים לסברת המחנה אפרים [ועל כל פנים בדעת התוס' פשיטא ליה שאין הם מחלקים כדברי המחנה אפרים]. שוב ראיתי שגם השדי חמד (ח"ה, דף לד, א; מערכת המ"ם, כלל קלא, ד"ה ובענין) העיר על סתירת דברי רבי שלמה קלוגר, בלי לציין לכל הספרים הנ"ל], ואילו מדברי המור ואהליות עולה שבקנאת סופרים מבואר בניגוד לדעת המחנה אפרים [ועל שאלה זו עמד גם השדי חמד]. ועוד לאלוה מילין, ולא כאן מקומו.

נקנה על ידי הכסף לבעלים; וממילא נמצא שלא שייך לומר בזה שידו כידם.

האמרי בינה (קונטרס הקניינים סי' יט) תירץ שהגמרא לא רצתה להעמיד באופן זה, משום שאף הגויים מוזהרים שלא להזיק; וממילא אם הגוי היה חופר את הבור, הוא היה חייב לשלם את נזקיו, ולא השותפים ששכרוהו לכך [וכשיטתו (חלק א, סי' יא) שאף הגויים מצווים שלא להזיק]. והוסיף שבדבר עבירה אין אומרים יד עבד כיד רבו [וכעין זה כתב בספר מנחת סולת (ח"ב, מצוה נג, אות א, ד"ה ומה שהרגיש); וביתר אריכות בשו"ת ערוגת הבושם (גרינוואלד, או"ח סי' מא, אות ה; שם, סי' מו; יו"ד סי' קכט, ד"ה ובמה)].

אמנם להלכה, אין פוסקים כדברי המחנה אפרים, וכמו שכתב בשו"ת מור ואהליות (פוסק, אהל ברכות והודאות, סי' יד; דף יט, א – ב) [מרבי אליהו פוסק (תרי"ט – תרצ"ב), רבה של זלאטופולי שבאוקראינה; והובאו דבריו בשדי חמד, ח"ה, דף לד, א; מערכת המ"ם, כלל קלא ד"ה ובענין]: "אמנם לפי עניות דעתי נראה דחס ושלום לומר כן [שאפשר לברך] דמלבד מה דסברת המחנ"א דבשכר יש שליחות לאו מוסכמת, עיין שער המלך (פ"א מהלכות תרומות) ובנתיבות המשפט (סי' קפח), ובדברי מרדכי שם, ובקנאת סופרים בסי' כד". ודבריו צריכים ביאור שבעוד וכלפי מה שציין לדברי הנתיבות המשפט צריך לומר שהוא הבין שדברי הנתיבות המשפט

נחשבה" – הגאון רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א

בס"ד נחשבה כי תצא תש"פ

המלחמה הגדולה – מלחמת היצר והיילין

לזהות את האויב – או הנגיף – פוד ההצלחה

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ד' אלקיך פינך. כבר רמזו הקדמונים פסוק זה על המלחמה החזקה, שהיא מלחמת היצר והיילין. (ועי' ספר בינה לעתים דרוש נ"ה לחדש אלול ופרשת כי תצא שהאריך בדברים נעימים כדרכו). וכך כתב בספר חובות הלבבות שער יחוד המעשה פ"ה.

בן אדם, ראוי לך לדעת, כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך... ואתה ישן לו והוא ער לך, ואתה מתעלם ממונו והוא אינו מתעלם ממך... והוא מורה אותך בחציו הממיתים לשרשך מארץ חיים, כמו שאמר הכתוב... כמתלחלה היורה זקים חצים ומות, בן איש רמה את רעהו ואמר הלא משחק אני.

והנה יש להבין מדוע היצר הרע מוגדר כאויב או כשונא, ומדוע יש לצאת אתו למלחמה.

אמנם ידוע הוא ומוכן היטב, לכל מבין ומשכיל על דבר, כי האויב והשונא הוא זה שרוצה וזומם לנשל את זולתו מנחלתו. וזה בדיוק מה שהיצר מנסה לעשות עמנו. ועל כן באמת ובצדק יקרא לו אויב ושונא, עד שהקדוש ברוך הוא קראו רע, כמאמרם ז"ל בסוכה דף נ"ב, כי הוא הרע האמיתי.

והנה בספר קהלת פ"ג פסוק י"ד, **יְדַעְתִּי כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹקִים הוּא יְהִי לְעוֹלָם עָלָיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגַרֵעַ וְהָאֱלֹקִים עָשָׂה שְׂפָרָאוֹ מִלְּפָנָיו.** וביאר מרן המשגיח הגר"י לוינשטיין זצוק"ל, שכל מה שנעשה בכריאה מותרת היא להביא למצב של **שְׂפָרָאוֹ מִלְּפָנָיו.** והיינו שהקדוש ברוך הוא ברחמיו העצומים מחדש ענינים ומאורעות בכריאה שתכליתם לעזור לנו במלחמת היצר והיילוי.

ובודאי מי שמתבונן יבין שמגיפה זו הנקראת קורונה או כל שום וחניכא דאית לה, שפקדה את כל היקום **מִמְזַרְחָה שְׂמֵשׁ עַד מְבֹאֵאוֹ**... יש לה מטרה זו של **שְׂפָרָאוֹ מִלְּפָנָיו.** והיינו לסייע לעם השם במלחמה החזקה, ואם זו המטרה, הרי שכל שנגיע אליה יהיה טוב עבורינו ועבור כל העולם כולו.

אמנם יש לנו לדעת כי גם בתוך הדברים המעוררים הלב ליראת שמים, ישנם ענינים המסיתים ומסיטים אותנו מכך, וקל לנסות לחשוב שכל זה הוא מקרה ח"ו ולא תכנון מדויק מאת אדון הכל ברוך הוא, אולם מי שלא מרמה את עצמו ישאל את השאלה הגדולה שבפרשת ניצבים: **עַל מָה עָשָׂה ד' פָּכַח לְאָרְצוֹ הַזֹּאת מֵהַרְי הָאָף הַגָּדוֹל הַזֶּה.** ויש לזה גם תשובה גדולה: **עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית ד' אֱלֹקֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר בָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאֹ אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם.** וההגיון מחייב גם שאם נחזור בתשובה תסור המגיפה מעלינו.

והנה לאחרונה למדנו להפיק הרבה לקחים, ואחד מהם הוא: **שְׁעַל כָּל אֶחָד מֵאֵתָנוּ מוֹטֶלֶת אַחֲרֵי־צִיבּוּרִית,** והיינו לדאוג לבריאות הציבור, ומעולם לא היתה מוטלת אחריות ציבורית על כל יחיד ויחיד כמו בתקופה האחרונה, כי ידוע שאדם אחד בודד יכול ועלול להזיק לציבור שלם, וזהו משל שהקדוש ברוך נותן לנו גם לרוחניות, שכל יחיד ויחיד עלול להכניס חס ושלום קרירות של יראת שמים לציבור שלם. ומאידך כל אחד יכול לתרום את חלקו לקטוע את שרשרת ההדבקה, ולעצור את הסיוט הנורא ששינה באחת את סדר היום הציבורי. וכל זה הוא חלק ממה שהאֱלֹקִים עָשָׂה **שְׂפָרָאוֹ מִלְּפָנָיו**... ועוד יש להתבונן על מה שאמרו אל תאמין בעצמך **עַד יוֹם מוֹתְךָ.** וגם במגיפה זו אין אדם שיכול להאמין בעצמו, ועל כל אחד מוטלת חובת הזהירות, על עצמו וזולתו.

יש כאן בנותן ענין להביא דברים מעוררים, משובכי לב ומשיכי נפש, מהספר הקדוש האלשיך ז"ל על התורה, וכך כתב בבואו לתאר את מלחמת היצר:

...סופר (בספר חובת הלבבות) מאיש פרוש אשר הלך להקביל פני חיל אלכסנדרוס בבואם מלכוד עיר גדולה לאלהים שמחים טובי לב, ופיו פתח בהכמה ויען להם: שמחה מה זאת עושה, הנה זה שבתם בשלום מהמלחמה קטנה הכינו עצמכם אל הגדולה. ויהי כמשחק בעיניהם, באומרם אליו: איפה מלחמה גדולה מזו? ויען ויאמר: הלא היא מלחמת ה' אשר בקרב איש ולב עמוק בהלחמו עם יצר סמוך ויעין בליעל לעשות כל מצות ה' אשר לא תעשנה, כי מי יאמר זכיתי לבי נצבתי לריב עמו להלחם בו גם יכולתי, ויחד אמרים גם בני אדם גם בני איש תחת רגליו כתוא מכמר.

והן אמת כי מאמריו אלה גדולים וטובים כי נעמו. ועמוד והתבונן כי היטיב אשר דבר באומרם כי מלחמת גוי אל גוי קטנה תקרא בערך מלחמת היצר הרע. עד כאן דברי הקדוש בעל האלשיך.

והנה התורה מבטיחה, כי תצא למלחמה על אויביך – ונתנו ד' אלקיך בידך. כלומר, אם תעשה עמו מלחמה – ד' ימסרנו בידך.

ונמצינו למידין, כי למרות שאמנם מלחמת היצר מלחמה גדולה היא. אך לא עלינו המלאכה לגמור, כי ד' לא יעזבינו בידו.

ונשאלת השאלה מדוע איפוא מלחמה גדולה היא. אם בסך הכל יש סיעתא דשמיא. והקדוש ברוך הוא מצילינו מידו? והתשובה לכך היא, שהקושי והגודל והחוזק של המלחמה הוא בתחילת דרכה. והמאבק של היצר, בעיקרו הוא לסמא העינים שלא נזהה את האויב, ולא נדע שהמלחמה החלה.

ואמרו חז"ל לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע – והיא באמת עצה נפלאה – כי במלחמה המנצח הוא זה שמנהל את המלחמה, כלומר את מהלך המלחמה. ומי שפותח ראשון בקרב הוא זה שקובע את המהלכים אחר כך, והוא זה שיתעטר בסופו של דבר בעטרת הנצחון.

ובמסכת סוכה דף נ"ב ע"א, דרש רבי עזריא ואיתימא רבי יהושע בן לוי **שבעה שמות יש לו ליצר הרע,** הקדוש ברוך הוא קראו רע שנאמר כי יצר לב האדם רע מנעוריו, משה קראו ערל שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם, דוד קראו טמא שנאמר לב טהור ברא לי אלהים מכלל דאיכא טמא, שלמה קראו שונא שנאמר אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך אל תקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך, ישעיה קראו מכשול שנאמר סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי, יחזקאל קראו אבן שנאמר והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי

לכם לב בשר, יואל קראו צפוני שנאמר ואת הצפוני ארחיק מעליכם, תנו רבנן ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם. ע"כ דברי הגמ'. וכבר האריכו ספרי המוסר בביאור דברי הגמ' מדוע יש לו ליצר הרע שבעה שמות. והנה יש להסתפק אם שבעת השמות מועילין ליצר במלחמתו עמנו, או שהם מועילין לנו במלחמתינו עמו. ונראה שזה תלוי אם נלחמים אתו או חס ושלום לא, ואם לא נלחמים עמו הרי יש לו כוחות שונים ומשונים להלחם, כי בדרך אחד יצאו אליו ובשבעה ינוסו לפניו, אולם אם כן נלחמים, אזי להיפך שבעת השמות המה לרועץ ליצר, כי על נקלה נוכל לזהות אותו, דרך אחת משבעה השמות, ובאמת זו השביה ששובים מהיצר, כי בשמזחים אותו הוא אינו יכול להזיק... וזה דרכו של כל שבוי מלחמה, שאינו יכול להזיק יותר, ולא זו בלבד, אלא שאם ינסה לעשות מאומה, הרוג יהרגוהו בלא משפט, וכמו כן שבית היצר היא כזו, שבמה שמגלים הוא מאבד את כוחו. וגם במלחמתינו עם הנגיף החדש והנורא, הזיהוי הוא הכי חשוב... (וכמה סכלו אלו שבחרו לשים המסך על עיניהם, במקום על פיהם וחוטמם... השם ישמרינו מהם ומהמונם, ויסיר מסך הסכלות והעורון, והמבין יבין).

אם יתקע שופר בעיר ועם לא יתרחו. עמוס פרק ג' ו'. תקיעת השופר בעיר, באה להעיר ולגלות כי יש אויב בשערי העיר. וכאשר מוכנים עם הידיעה הזו, יש סיכוי להינצל. וזו המלחמה, מי יזהה את מי קודם. ובמלחמת היצר המאבק מתמקד בשאלה מי יערבב את מי. האם אנו נערבב השטן או להיפך חס ושלום.

פי תצא למלחמה על איביך ונתנו ד' אלקיך בידך. – לצאת למלחמה ראשונים – פוד ההצלחה. בסיעתא דשמיא – לערבב השטן, ולצאת בעטרת נצחון ושמחת עולם, ולזכות לשנה טובה ומתוקה בבריות גופא ונהורא מעליא, לנו ולכל ישראל. אמן ואמן.

כוחו של יהודי פשוט (מאת הרב רבי יאיר שליט'א)

בעזרת השי"ת יופיעו במסגרת מלאכת מחשבת מדי פעם מסיפוריו הנפלאים.

רוח חמה נשבה ברחובות. הבל עלה מן ההרים. השמש העזה טאטאה את הבריות מן החוצות והניסה אותם לביתם. טבריה בקיץ, סוד גלוי וידוע לכל, סובלת מחום נורא ומהביל. האדים העולים מן הכנרת אינם מסייעים, בלשון המעטה, לצנן את האויר הרותח, והבריות נסוגות אל הבתים הרותחים. באותם ימים (שנת תש"ך לערך) בהם התרחש סיפורנו, אפילו מאווררים היו מצרך נדיר קל וחומר מזגנים שאיש לא עוד לא ראה אותם בבירת הגליל.

בביתה של משפחת קורטמר תלויים היו בחדרים סמרטוטים לחים כדי להקל במעט את החום המעיק. ממילא הסתובבו הזאטוטים בבית בדמו לסחבות יותר מאשר לבגדים.

משפחת קורטמר מבורכת היתה בילדים ככוכבי שמים. ילדים טובים ומחונכים, מלאי טעם וחן, אבל המזומנים נעדרו תמיד מכיסוי של האבא ר' דוב קורטמר (בדוי) שעבד קשה להרוויח את פת לחמו והשתכר אל צרור נקוב. גם ההוצאות השוטפות של הבית קשות היו עליו עד מאד, לא כל שכן שעה שהגיעו ובאו אותם ימים מבורכים כאשר דוד, הבן הגדול, שלמד בישיבה חסידיית מצוינת בירושלים התארס עם בת זוגו.

לעומתה של משפחת קורטמר, היתה משפחת זלץ כעין דבר והיפוכו. משפחת זלץ מבורכת היתה בממון לרוב. ר' חיים זלץ היה מנכבדי הקהילה בטבריה, אדם נכבד שדבריו נשמעים. בעל קומה, בעל צורה, ובעל עצה. אנשים היו מתייעצים עמו בכל ענין וענין וסומכים על שיקול דעתו. גם גיסו ר' דוב קורטמר ראה בו דמות סמכותית ושאל רבות בעצתו.

כנגד ביתו המרושש והמלא שמחה ותכונת ילדים ובחורים של משפחת קורטמר, היה ביתה של משפחת זלץ. בית גדול וריק ששיווע לבכי של תינוק ומעולם לא זכה לכך. 24 שנים כבר חלפו מאז נישואיהם של חיים וציפורה זלץ ומרוב שנים שכבר עברו עליהם, כבר נואשו לגמרי מן התקוה לזכות לחבוק אי פעם בזרועותיהם עולל פרי בטנם. מה גם שהרופאים הרימו ידיים ולא מצאו שום דרך איך לזכות את בני הזוג זלץ בצאצא ביולוגי. רק עצה אחת היתה בפיהם, "אמצו ילד. אם אתם מאד רוצים לחוות את חוויית ההורות".

הם לא רצו ילד מאומץ אלא ילד משלהם, גחלת התקוה עדיין הבהבה מתחת לאפר של חלומות שעלו בעשן המציאות הקודרת. בפניה חבויה בנפש עדיין הסתתרה מחשבה קלושה, שמה עוד יזכו? ידעו שזו רק אשליה, כעין האשליה של אביון מופלג בטרם ניגש לקנות את כרטיס ההגרלה.

והנה הגיעו ימים שמחים אל המשפחה המורחבת. כאמור, דוד קורטמר, בנו הבכור של ר' דוב, התארס עם בת זוגו. חיים זלץ ורעייתו שמחו מאד בשמחת הגיסיים, (ר' דוב קורטמר היה נשוי לאחותו של ר' חיים זלץ) ולא העלו בדעתם מה מתרחש בביתם של בעלי השמחה...

*

"אני לא יודע איך נוכל לעמוד בהוצאות החתונה" אמר ר' דוב לרעייתו בלילה שלאחר האירוסין. "מהיכן נשיג סכום כסף כה גדול בזמן כל כך קצר.

היא הרהרה במשמעות דבריו. למען האמת, גם אותה העסיקה שאלת "כסף מנלן" והציקה לה עד מעמקי הנפש. בימים ההם, למי שלא היה כסף – לא היה לו!

"האם חשבת על כך" שאלה ברפיון שפתיים, "שאוּלי תצטרך לכתת את רגליך בין בני העיר, ולבקש מהם סיוע" "צדקה? לבקש צדקה?!" שאל מזועזע.

היא כמו לא שמעה את דבריו.

"אם אתה מתבייש כאן בטבריה, אולי תיסע לירושלים ותנסה את מזלך שם".

הרעיון לא מצא חן בעיני ר' דוב. על אף מצבו הכלכלי הירוד לא ראה את עצמו מקבץ נדבות ברחובה של עיר או בבתי הכנסת. מאמר הגמרא בירושלמי על "מאן דאכיל דלאו דידיה בהית מסתכל ביה" (מי שאוכל מלחמו של חברו בוש להסתכל בפניו), מפורסם לכל, והוא היה מהביישנים.

כל אותו הלילה לא הצליח לישון. מוחו קדח במחשבות על החתונה. על העומס הכלכלי הקשה ועל המשפחה של הכלה. הוא כמעט נואש מלמצוא פתרון לבעיה הסבוכה שנפלה עליו.

"אולי תפנה לחיים" שאלה הרעיה בעת ארוחת הבוקר.

"מה זה עולה על דעתך" ענה ר' דוב בעודו נוגס בפרוסת הלחם היבשה הטבולה במעט שמן זית. "לא די לו בצער הגדול שלא זכה לילדים משלו, ואני עוד אעמיס עליו את עול נישואי הילדים שלנו".

"אלא מה עדיף בעיניך?" שאלה במר לבה. "לבלות את החודשים הבאים בקיבוץ נדבות".

פניו המודאגות הבהירו את מצבו. כל הלילה לא ישן בגלל המחשבה על הבושה הנוראה שתהיה לו.

"טוב, מה יש לומר" אמר ר' דוב, "סבורני שאת צודקת. עדיף לבקש מיחיד מאשר מרבים".

עוד באותו יום הלך ר' דוב לבית גיסו ר' חיים. לאחר קבלת הפנים החמה ואיחולי מזל טוב ישבו שני הגיסים בסלון הבית. אותו סלון מיושן שהכיל "לוסטרה" נברשת זכוכית פשוטה שהטילה יותר צל מאשר אור, שולחן עץ רחב וכסאות מרופדים שהיו המילה האחרונה באותם ימים. ר' דוב חש מאד לא בנוח עם כל העניין ולכן חיפש להעלות את הבקשה באופן מהיר וקצר. "חיים היקר, אתה יודע בודאי את המצב הכלכלי הלא שפיר שאני נמצא בו. למרות כל הנסיונות והמאמצים שלנו אין לנו את האמצעים לחתן את בננו היקר. אני יודע שזו בקשה גדולה אבל אולי תוכלו לעזור לנו מעט".

למען האמת, לא הופתע חיים מהבקשה, שהרי ידע היטב על מצבו הכלכלי של גיסו.

"ר' דוב, בודאי שאשמח לעזור לך. מצווה חשובה היא הכנסת כלה. אבל זו החלטה גדולה מאוד, אני אצטרך להתייעץ עם אשתי בעניין".

ר' דוב קורטמר חש שלא בנוח, הוא החל להתחרט שבא לבית גיסו עם בקשה כל כך גדולה. שני הגיסים ידעו שהוא לא מתכוון לסיוע קטן, הוא מתכוון לנתינה מכובדת ביותר.

במועקת לב הלך הביתה.

*

מרת ציפורה זלץ עקבה אחר דמותו המתרחקת של ר' דוב גיסה, וללא שהות ניגשה אל בעלה. "מה הוא רצה?" "סיוע לחתונה"

"ומה ענית לו" שאלה בענין גובר.

"שאני צריך להתייעץ אתך".

"ולא נתת לו שום דבר, השארת אותו ככה תלוי באויר" ספקה כפיה בצער. "לא הבנתי מדוע ירד במדרגות בכתפיים שחוחות כל כך".

"תראי", הצטדק ר' חיים. "הוא לא בא לבקש מאה לירות (באותם ימים זה היה סכום כסף משמעותי) הוא רמז לי שהם רוצים משהו גדול, רציני. הכוונה שקופה".

"בודאי", הסכימה איתו. "הוא בא לבקש סיוע נדיב שיש בו ממש. והוא יקבל".

היא הציצה לרגע מהחלון ותלתה עיניה ברקיע הכחול.

"אנחנו ניתן לו הכל".

"מה?" זינק ר' חיים מהכסא ושאג שאגה.

"אל תתרגש כל כך" הצטחקה ציפורה. "יש לנו מספיק כסף לתת לו את כל הוצאות החתונה, הכל - מא' עד ת'. אני רוצה לזכות בכל המצוה".

חיים ישב המום ולא ידע מה לענות. זה נכון שה' חנן אותו בממון רב וזה גם נכון שלגיסו אין אגורה אחת. אבל לתת הכל!

"רוץ אחרי ר' דוב" צוותה עליו בטון סמכותי. "הוא הלך מכאן שבור כל כך. לך שמח את גיסך ותקנה לך עולם הבא. תשיג אותו עוד לפני שהוא מגיע לביתו. ותגיד לו שאנחנו ניתן לו כל מה שהוא צריך, ביגוד לחתן ולכל המשפחה, את חצי ההתחייבות לדירה והרהיטים, את מה שהמתחייב לחתונה ולשבת ההופרוף, ואפילו לשבע ברכות. בקיצור, הכל".

מופתע מנדיבות הלב קם ר' חיים מהכסא וחש גם הוא סיפוק נפשי מוזר. יצא מהבית בדהרה והשיג את גיסו ר' דוב בקצה הרחוב הסמוך. ר' דוב הלך לאט וכל אחד יכול היה לזהות את הדאגה המכרסמת בלבו.

"ר' דוב" קרא אחריו ר' חיים. ר' דוב עצר ליד מעקה הברזל בקצה המדרכה.

ר' חיים הגיע אליו בכמה צעדים מהירים. "תשמע, שאלתי את אשתי, אני ממש מתבייש מגדלות הנפש שלה. היא אומרת שאנחנו ניתן לכם את כל הוצאות החתונה ומה שמסביב הכל מתחילה ועד סוף... הסר כל דאגה מלבך. אנחנו לוקחים על עצמנו את הכל".

"אבל זה מדי הרבה" נזעק ר' דוב שלא העז לחשוב על כך אפילו במחשבתו הפרועה ביותר.

"אז מה?" התנגן קולו של ר' חיים בניגון מלא שמחה. "ה' נתן לנו כסף בשפע, אני לא אתרושש מזה". הגיעה עת דודים. הזוג הצעיר נישא למזל טוב.

קעת נתברר כי כשאמרה מרת זלץ שהיא לוקחת על עצמה את הכל, היא התכוונה עוד הרבה יותר ממה שאמרה. היא בישלה את כל מאכלי שבת העליה לתורה, והגדילה לעשות כשבישלה גם את כל תבשילי החתונה (!) במו ידיה, ללא שום עזרה, עמדה במטבח ביתה הקטן. השיגה סירי ענק מהיכן שהישגה. רקחה ואפתה, בישלה וצלתה. הבית כולו הדיף ניחוחות של צלי בשר ועוף, דגים וירקות, פתיתים ולפתן. כמה ימים לא יצאה מפתח המטבח הקטן.

טבריה לא ידעה חתונה שמחה כזאת זמן רב. כל העיר השתתפה במסיבת הכלולות של החתן החשוב דוד קורטמר ובת גילו. האוטובוסים שהגיעו מירושלים ואזור גוש דן הביאו אתם כמה עשרות אורחים אולי אפילו למעלה ממאה מוזמנים (בל נשכח, הישוב היה עדיין קטן ובחתונות לא השתתפו מאות רבות כבימינו אלה). האורחים היללו ושבחו את המעדנים שהוגשו לפניהם, ועיקרו של דבר שמחו ושימחו את החתן והכלה בריקודים ומחולות ושירה וזמרה.

ועדיין לא התקררה דעתה של מרת זלץ והמשיכה ליטול חלק בשמחה מעל ומעבר, וגם את מסיבת שבע ברכות האחרונה בישלה שוב בביתה ועמדה בכל תוקף שהמסיבה תתקיים בביתה שלה.

לאחר ברכת המזון והריקוד הקצר של בורא עולם בקנין השלם זה הבנין נכנס ר' דוב קורטמר אל המטבח, דבר היה לו לגיסתו המבשלת שלא משה מעם הסירים והקדרות.

"מה רצית לומר" הצטחקה במבוכה וניגבה את ידיה המשומנות בסינרה.

ר' דוב התקשה במציאת המילים. נשימתו נעשתה מהירה. לשונו התלעלעה בפיו וגוש מחניק נתקע בגרונו.

"שמעי מרת ציפורה. אין לי מילים להודות לך על כל מה שטרחת ועשית למעננו. הרי כמה שאומר יהיה זה מעט ואולי עוד אקלקל. אולי מוטב שלא אומר, אך אין זו מידה יהודית. הרי הכרת הטובה היא יסוד עולמנו".

"אוי ר' דוב, מה כבר עשיתי".

דמעות עמדו בעיניו. "מה את מדברת? אמרת מעט ועשית הרבה. ומילא בעלך, הוא קשור אתי, אני נשוי לאחותו. אבל את, הרי מצד משפחתך אין לך שום קשר ישיר אלי, ובכל זאת. כאשר הייתם צריכים להחליט על תמיכה בנו, את ולא בעלך, החלטת לקחת על עצמך את כל הנטל. והורדת מלבי לא אבן אלא סלע. בזכותך יכולת לרקוד בשמחה בנישואיו של בני היקר, ראיתי את העולם ולא הייתי שקוע במדמנת החובות.

הוא נחנק בכי. "מרת ציפורה, גם אם ארצה להשיב משהו סמלי שיביע את רגשתי תודתנו, אין לי מה לתת, והרי אין לנו ממש כלום".

היא רצתה לומר משהו, אך מבטו הבהיל אותה.

אש קודש יקדה בעיניו.

הוא עצם אותם ואמר בדבקות:

"בעולם הזה אין לי מה להשיב. אין ידי משגת.

אך בעולם הבא, אוהו, שם אכיר לך טובה על כל מה שעשית למעננו".

"מה היה לך, למה אתה מדבר כדברים האלה" נבהלה מרת ציפורה. אך ר' דוב שגולל את המעמסה מלבו חש ויצא החוצה. יהודי חסידי היה וגם רגע קצר זה היה מכל ומעבר למה שהורגל, אך איך אפשר להיות כפוי טובה לאשה צדקת זו שטרחה למענו מכל הלב והנשמה.

*

קיץ חם היה אותו קיץ. טבריה שטופת חום וזיעה.

מתנה אחת יש לה לטבריה וכנרת שמה. כחום היום, יוצאים בני טבריה מביתם, יורדים הימה ומתרעננים בשחייה קצרה בחוף הים. ידועים הם הטבריינים כשחיינים מופלגים.

אבל לא כולם.

רק שבוע עבר מאז הסתיימו שבעת ימי המשתה של דוד קורטמר. בצהרי היום מרגיש ר' דוב שהוא אינו יכול לשאת יותר את החום והלחות המעיקים. הוא מוכרח לטבול את גופו הרוחח במימיה הקרירים של ימת גינוסר.

ירד הימה וצלל במים.

צלל ולא עלה.

בן רגע נפל לבור עמוק ועוד לפני שהבין מה קרה לו, כיסוהו המים באין יכולת להיחלץ. ניסה לצוף ולא הצליח, פרפר והיכה בידיו אך לא הצליח לצאת ממעמקי המים.

לאחר שעה קלה נפלה הברה בטבריה. ר' דוב קורטמר טבע ומת.

לאחר מחשבות רבות החליט לדחות זאת לעוד שבוע, במוצאי שבת ישב על הנושא עם אמו ויאמר לה כי קצה נפשו במצב המתמשך ללא קץ וגבול, הוא היה בטוח שהיא תתן לו גיבוי מוחלט לכל המהלכים שלו.

אלא שבמוצאי שבת נכונה לו הפתעה מאד לא נעימה, אמו נחרדה מהמהלך החד צדדי שנקט.

"טייער חיים שלום מיינער (יקירי) אך אתה עושה צעד פזיז כל כך? האם אתה לא מבין כי שידוך כזה לא דוחים בידיים, לעולם לא תשיג אחת כדוגמתה, היא נדירה לא פחות ממך, מאיזה צד שתסתכל היא מיוחדת מעל כולן, היא חכמה ושקולה מאד, מיוחדת נאצלות ביותר כבת מלכים, היא בקיאה במלאכת התפירה עד כדי אומנות, בכך תוכל לפרנס אותך בצורה מעולה, בירושלים יש ביקוש רב למשרה הזו, תפילותיה מיוחדות וזה פרט חשוב במשפחה יהודית, גם הצד החיצוני מושלם, עלך להתאזר בסבלנות כדי לא לאבד את הסיכוי שברור שיהיה, לפי הרגשת לבי, אפילו אם יאוך כמה שנים, ההשקעה שווה, כי אין טובה יותר ממנה.

יש לי ידיעה ברורה שכלתך רוצה את השידוך מאד, היא הופכת עולמות בתפילה שהשידוך יקום ויהיה, אמה אינה עיוורת, היא רואה שצארטיל אינה מוכנה להיפרד והיא לא תאמלל אותה, אלא שכעת היא נתונה לצערנו הרב תחת השפעות רעות של שכנות "טובות עין" שמנסות לבלבל את מוחה, אבל צארטיל אינה נתונה תחת השפעתה כלל וכלל, אלמלי כן, כבר מזמן היו מתירים את הקשר.

יש כאן מאבקי כוחות שקטים מתחת לפני השטח, כרגע צארטיל היא עוד צעירה, לפיך אמה עוד לא רואה את הרעה הגדולה שעושה לה, אבל כשיעברו עוד כמה חודשים ואפילו שנה שנתיים, אם המצב לא ישתנה תוכרח להיכנע, כי אין לה דרך אלטרנטיבית, הרי לא תוכל להושיב את בתה בכבלי העיגון" סיימה דבריה בנחישות רבה.

בדרך כלל הוא מקשיב היטב לדבריה, הוא יודע עד כמה היא חכמה ושקולה ודעתה חשובה לו מאד, אלא שהפעם אצה לו הדרך, הוא חש שאיש אינו מבין אותו, הוא לא אוהב לעבוד לפי תכתיבים של אחרים, הוא רוצה לשלוט במצב, ובעיקר הוא אינו מוכן להיכנע לגחמות מרושעות של שוויגער רעה שכל החיים תתערב ותמרר את חייו. אבל מאיך הוא לא יכול לעשות מעשה חד צדדי שאמו לא נותנת לו יד, זה יצטייר לא טוב.

הוא גמר אומר שאם הוא לא יכול לשלוט במצב לכל הפחות מצדו הוא מנתק קשר, שזה אומר שהוא לא עומד יותר בקשר עם אפרים זלמן, לכל הפחות זה יהיה האיתנות למשפחת הויזמן שהוא אינו מרוצה מהמצב.

***

כל אותם שבועיים היה רב משה יוסף במתח אדיר, הוא היה צריך לשחק את המשחק כאילו לא אירע דבר, הוא לא דיבר על כך עם איש, אבל בלבו פנימה גאה בו המתח, מה יעשה חתנו הפזיז?

אך כאשר עברו השבועיים, ראה שלא אירע דבר, המתנות לא הוחזרו, שום מכתב ניתוק מהאמא לא הגיע, גם לא מכתב נתינת סליחה על עצם הניתוק, ההר הוליד עכבר, חיים שלום יודע לאיים אבל לא להוציא בפועל, אבל היה איזה איתנות אזהרה, הוא הפסיק להגיע ללימוד עם אפרים זלמן בנו, הקשר היחיד שעוד אחז את השידוך בפועל, ניתק לחלוטין, רב משה יוסף קלט את המצב היטב וניתח זאת בבהירות, חיים שלום לא הצליח לשכנע את אמו לעשות מעשה בפועל, לכך עשה את מה שיכול היה לעשות כדי להודיע להם את תגובתו. זה היה בשבילו איתנות רע מאד, הקשר הפנימי נפרם לחלוטין גם אם לא הוכרז על כך ברבים, השידוך דעך, אך אין ביכולתו לשנות דבר, הוא זכר את דברי המו"צ שנהג בחכמה רבה, הוא לא נתן לחתנו עילה להיתפס שכאילו הוא מעוניין לנתק את הקשר, יותר מזה הוא לא יכול לעשות והכל נתון בידי ההשגחה העליונה.

***

חיים שלום לא ידע להתמודד עם המצב שנכפה עליו, הוא חש עצמו שבו וואין לו כל אפשרות להתיר את עצמו מבית האסורים, דבר זה הביאו למריחות עצומה על כל העולם, כשאין תגובה לכל מה שהוא עושה הרי הוא בעצם משחק עם עצמו.

מאותו יום שקע ביאוש ודכדוך, הוא למד את לימודיו כרגיל אבל רוחו לא הייתה עמו, הוא ראה את העולם שחור ללא שמץ תקווה, רב ברוך עקשטיין ניסה לעודד את רוחו, הוא נזהר שלא לדבר על השידוך, אבל לא היה לו ספק שהסיפור המתמשך הוא שהביאו לידי התפרצויות ודיכאוניות. הוא היה מספר לו הרבה סיפורי אמונה על כל מיני מצבים קשים שממש אי אפשר היה להשתחרר מהם, אבל כל אלו שהאמינו בקב"ה ובהשגחתו הפרטית שחופפת על הבריות בכל פרט ופרט, ראו בסוף עין בעין אך שבסוף הכל הסתדר לטובה, ומי שהעמיק בזה ראה עוד יותר שלא היה אפשר אחרת.

לכל אחד יש מעגל שמתנהל בסדר מופלא ואין לשום בר אנוש השגה בתהליך האלוקי, כי לא ישיגוהו משיגי הגוף, כפי מאמר הראב"ד ז"ל, אבל לפעמים נפתח צוהר קטן לבן אדם, אם הוא מטהר ומקדש את עצמו, אז הוא זוכה להבין את דרכי ההשגחה הפרטית, למה היה צריך להיות כך ולא כך, אבל גם אם לא זוכים עדיין להבין, צריכים לדעת כי הבורא עולם הוא רחום וחנון ומתכוון לטובת הברואים ולכל אחד ואחד יש לו סדר מיוחד שמתאים רק לשורש נשמתו, ומי יבוא בסוד ה' יתברך, לדעת למה לאחד הולך הכל טוב, כפי שנוהגים לומר באידיש עסיסית "סיא גייט איהם פון טיהר און פון טויער" מכל כיוון הכל הולך לו

לטובה בשוובה ובנחת, ואילו האחר רח"ל "טאפט א'זואנט" מגשש את הקירות כעיור באפילה, שום דבר לא הולך לו, ברם אם היה יודע את הכל כבר לא היה ניסיון (אולי היה לו כאב גדול אבל הוא היה מבין שק צריך הוא לעבור ואין דרך אחרת).
 חיים שלום שמע ולא ענה, שכלו קלט היטב והבין את העניין, אבל הוא לא יכול היה לסגל את עצמו לשלוט על עצמו, להפנים שעדיין לא הגיעה השעה להינשא, יש לו בת זוג שממתנה עליו, אבל עוד לא הגיעה עת דחיים.

***

אם על חיים שלום עבר מעין גיהנום, זה לא הפחית את חלקו של אפרים זלמן, מרגע שחיים שלום הפנה לו עורף לא ידע את נפשו מרוב צער, הוא לא הצליח להבין במה חטא לחיים שלום, הם למדו עם "געשמאק" שאין לתארו את מסכת עירובין, תוך תקופה קצרה הפך אפרים זלמן שהיה בתחילה המגיד שיעור שמעביר את עיקרי שיעוריו של רבו הגאון רבי ישראל יצחק רייזמאן לתלמיד, חיים שלום בחריפות שכלו תפס את העניינים במהירות מטאורית עד שהבין את הדברים לעומק, ק"י יכול היה להעמיד את אפרים זלמן על דקויות וגם להבהיר דברים בצורה יוצאת מהרגיל, והנה כל זה ניטל ממנו בלי לקבל אפילו רמיזה קלה, אפרים זלמן לא חס על כבודו ובא לברר אצל חיים שלום על מה ולמה יצא הקצף?

הוא לא האמין איזו התקפה יקבל.

"האם יש לך מושג כמה צער ועוגמת נפש הנחילה לי משפחתך היקרה? האם ראית חתן שמחכה לחתונתו יותר משנה? והנה אני מחכה כבר שש שנים ואין קול ואין עונה, אם לא די בכך, הלכתי לדבר עם אביך על כל הנושא והבהרתי לו שאין בכוחי יותר להמתין, הצבתי לו תאריך יעד ואם לא אשמע ממנו יותר מבחינתי העסק בטל ומבוטל כעפרא דארעא, נתתי לו את הכתובת, מה הק חושב שדברי חדרו אל לבו???"

...הוא שמע ושתק ועד לרגע זה לא הגיב, ואני יודע היטב את הסיבה, לא נעלם ממני יחסה העיין של אמך שמהרגע הראשון סלדה מהשידוך, אין לי מושג למה נתנה לשידוך להירקם, אם היא סולדת ממני כל כך? עם מחלתי הקשה כנראה הסיקה שאני יצור חולני מאד, אולי גם שמעה "חדשות טובות" משכנותיה הרכלניות, על היותי "ציוני אדוק" חבר במחתרת של משיחיסטיים הזויים, כנראה שאני פסול לעדות ולהצטרף למניין, אז היא החליטה שלא תתן יד לשידוך. לאבך שיחי' אין כוח ללחום בנוות ביתו, הוא לא יסכן את שלום ביתו עבור חתן, ביתו קודם לפני שלום בית של אחרים, יהיה מי שלא יהיה.

יש פתגם באידיש העסיסית שלנו "נישט קיין תשובה איז אריכט א'תשובה -חוסר מענה אף הוא מענה, הסקתי מק שאשאר רווק זקן עד "זיבולא בתרייתא" (גם לזה יש פתגם מתוק באידיש "לייב צו דעקיל" מכסים את הרווק עם גופיתו (רוצים לתאר את הרווק הנצחי -במקומות שלא עוטים טלית בבחורות- שאינו מעוטרף בטליתו עד ליומו האחרון, רק בלוויה לא רוצים לביישו ואז הוא זוכה בפעם הראשונה והאחרונה לעטיפת הטלית)

מה רצית שאעשה?! שאעמוד ואחייק? חיי קודמים לחייכם. אלמלי שאמי תליט"א עצרה בעדי מלשלוח את המתנות חזרה אליכם יחד עם הודעה על ניתוק הקשר ונתינת כתב מחילה כדי שאיש לא ימנע מלשאת את הכלה לשעבר. אמי נחרדה מק שהחלטתי במו ידי לנתק את הקשר, אבל באמת מה טעם עוד להמשיך עם העמדת הפנים? לכן החלטתי לשדר איתות דרך.

אני יודע שהרעיון היה אכזרי כלפיך, כי אתה אהוב עלי עד מאד, אבל מה יכולתי לעשות? להמשיך כ'בת יענה' מטופשת להשלים עם קשר חד צדדי שלא יניב תוצאות חיוביות? למעשה בכך עשיתי חסד עם שנינו, אני אינשא למשפחה שתראה בי שידוך לכתחילה, גם אחורק תיוושע, תהיה לה אפשרות אי פעם להינשא.

עוד יותר מק, אתה אפרים זלמן תוכל להינשא, אם לאו, הרי אתה לא תעו לשמוע שידוך תוך עקיפת אחותך, בכך תיגור על משפחתך כיליון, כמשפחת רובין האומללה ששבע אחיות נותרו עד יומן האחרון צרות בצרור הבתולות, כי המתינו על הגדולה שתנישא.

אפרים זלמן קפא על מקומו מרוב תדהמה, הוא ידע את המצב בבית, אבל מעולם לא ניתח את זה, כבן מחונק שמעריץ את הוריו לא העלה ביקורת כל שהיא על ההתנהגות המשונה, גם הוא תמה בלבו לא אחת, למה עוד לא עושים נישואין, הייתה תקופה שהייתה מובנת לו, בעת המשברים הרבים שעבר.

אבל ב'ה עתה השתנה הכל, חיים שלום יגע בתורה וגאונותו מרקיעה שחקים, הוא בעצמו שמע מפי רבו הצדיק רבי ישראל יצחק רייזמאן שליט"א על גיסו כי הוא "וועלט גאון" (עולמי) אם יזכה, יפאר את הדור כאחד מגאוני עולם בכל השטחים, אם ירצה יוכל אף להיות אחד מגדולי המשיבים, כי יש לו גישה ישרה ומפתיעה כמבין דבר מתוך דבר, יש לו יכולת אנליטית מופלאה, לנתח סוגיות הלכתיות תוך חזירה לעומק, הוא שולט היטב בפרמ"ג ובפרי חדש, מלבד ידיעת דברי הש"ך והט"ז בחלקים רחבים של יור"ד וכל זה בתקופה קצרה מאד, הוא גם התפלל על גודל ידיעותיו בהלכות עירובין שעשה בהם חיל רק מהלימוד שלו עמו.

זו זכות להיות גיסו, למה באמת מקפאים את השידוך, הרי כיום אין לו עסק עם כל המתחדשים למיניהם? תמה עתה לעצמו.

אולי כעת הגיע זמנו להיות זה שיכריע את הכף? עליו לעשות כל שביכולתו לחדש את הקשר, אך אפשר לתת לצארטיל שהופכת עולמות עבור חתנה לסבול צער אימים כ"שידוך עזוב" אין לו ספק שהיא תבחר מוות מחיים, היא משוכנעת בכל ליבה כי זה השידוך שלה משמים, אף שלא דברה עמו בכל שש השנים ולא ראתה את מראהו, על"ז אין יום שאינה חושבת עליו, היא הרטיבה את ספר התהילים שקיבלה מחתנה בריבי רבבות דמעות טהורות, השקעה זו חרטה בה קניין נצח, אך תוכל לחשוב על אדם אחר? אין לו ספק שאם השידוך ייעזב, תחלה קשות, היא לא תרצה לשמוע משידוך אחר, הרי אין לו מתחרה בשום שטח, כל מי שיוצע יראה כתחליף סינטטי עלוב, היא לא תוכל להסכין לכך.

(סופר על אלמנה של גאון גדול מישראל לפני כמה מאות שנים ששמו היה רב יום טוב-יש אומרים שהיה זה הגה"ק רבי יום טוב צהלון זצוק"ל- שבא שדכן להציע לה שידוך של תלמיד חכם מפואר ששמו היה דומה, אף הוא רב יום טוב, אך האלמנה התנגדה לעצם השידוך, היא ענתה לשדכן, לומר לו בלשון זה: "יום טוב שני כלפי יום טוב ראשון כחול שווינו רבנן (ביצה דף ר') והמבין יבין-אני לא ערב לאמיתות הסיפור כי שמעתי שיש איזו צוואת רבי יהודה החסיד שאלמנה לא תינשא לאחד ששמו כשם בעלה (הקודם)

"אמור לי חיים שלום בכנות, אחרי שהמסר הובן היטב ויעבור לאבי שליט"א, האם תסכים לחדש את החברותא עמי, הרי לא הסתכסכת עמי אישית, אני מבטיחך שאעשה ככל שביכולתי להביא לפתירת הסיבוך, אני לא יכול לערוב לתוצאות, כפי שהעולם אומר "מדארפ טאהן אובער מ'מוח נישט אויפטאהן צריכים לפעול, אבל אין מחויבים להביא לתוצאות (מאמר מיוחס למוח הגר"ז זצוק"ל) התוצאות הן מיד הקב"ה ובעל התעלומות שידוע על מה ולמה הסבל נגרם וכמה זמן נגזר עליכם לסבול, אבל עד כמה שהדבר נוגע לי כאחייכם לצרה אשתדל לפעול לטובת שניכם.

האמן לי גיסי היקר, שצעדך נוגע ללבי לא פחות מצערה של אחותי שתחי, אני רוצה שיהיה לשניכם הטוב ביותר, ובמקום שאין איש שיכול לעשות, מוטלת החובה על כל מי שלב יהודי חם בלבו לפעול, יש לי קשר חזק מאד עם הור, מצד שני אני גורם שיכול לדבר במקום שקשה לאבי לדבר, הבעיה היא מאד עדינה וסבוכה ואבי החכם מתקשה להכריע, אני אנסה להושיט את הסולם לרדת מהעץ הגבוה, הם לא יכעסו עלי שאני מתערב, אני אהוב על שניהם מאד, בלי נדד אתחיל לפעול בזה תוך יום או יומיים, עלי לחשוב את צעדי, עלי ללמוד היטב את שו"ע "הלכות כיבוד אב ואם" כדי שאוכל לדבר עמהם בשיא הדרך ארץ, שלא תצא כאן "מצוה בעברה" וה' הטוב יתן לי את הדעת הנכונה, לדבר דברים נכונים שיתקבלו על לבם.

אני מבקש ממך דבר אחד, עוד לפני שהבאתי תוצאות, חדש עמי את הקשר הלימודי, אני חושב שאין קשר בין המצב לבין מערכת היחסים האישית שבינינו, צריכים לעשות חילוק מוחלט בין שתי המערכות. האם תסכים עמי בכך?

בפעם הראשונה הופיע חיקך של קורת רוח על פניו המעוננות של חיים שלום, הוא התחייב לו להמשיך את הקשר הלימודי גם אם השידוך ייעזב. הוא לא מתנה זאת בהצלחתו בהשתדלות, הוא מוכן לתת "אור ירוק" לחידוש הקשר אך בתנאי שהטאבו של אמו יוסר לחלוטין, כל עוד היא לא גורסת אותו, אין הוא מוכן להכניס ראש בריא למיטה חולה.

***

דפיקה עזה נשמעה על הדלת, היא הצליחה לעורר את עידו מקיפאונו שתקפו לאחר הפלישה למבצרו, הוא היה מופתע מי זה שמעז לדפוק בחזקה כעין בעל הבית, הוא ניגש אל הדלת וראה דמות גבר חילוני חבוש כובע קש אפור שיורד כמעט עד לחצי מצחו, מרכיב משקפיים כהות כדי להסתיר את פניו, הוא נרתע בתחילה, מה לו עם ברנש זה שמעולם לא ראהו, הקשר שלו עם העולם החילוני הסתכם רק עם עוזי והברנש חבוש כובע הגרב שדיבר עמו תמיד באידיש עסיסית.

"אפשר להיכנס ל'שטיבאלע" (חדרון) שלך למספר דקות, לא תתחרט אם תשמע מה שיש לי למסור לך".

עידו נרתע לאחוריו ורמז לו להיכנס.

עידו התיישב על מיטתו ורמז לו לקחת כיסא עלוב שעמד במטבחון הזעיר, הברנש ציית לו, הוא קירב את הכסא והתיישב על קצהו, הוא לא הלך סחור סחור אלא הציג את עצמו.

"שמי קליינציק בוימל, אני כיום מנהל את תנועת המרי האזרחי, האמת שחרגתי מתקנון המחתרת, אסור לי להזדהות בפניך בשמי, אלא שבאמת זה רק עיבוד ועיוות שמי האמיתי, אותו יודעים בחדים, גם שם זה ידוע רק לאנשי המחתרות ואין להגות את שמי מחוץ למסגרות. אני לא הייתי עושה צעד כה דרסטי ללכת לבקר אדם שבאמת לא שייך למסגרות שלנו, אבל ביצעתי מהלך דרסטי זה בשל החשיבות שאני מייחס לך.

הובאו לאזני המבצעים המיוחדים שתכננת עבור ארגונו של עוזי דהן, בשל הקשר שלו עם המרי האזרחי ארגון הגג, הובאו חלק מהתכנונים שלך ומה אומר לך "יינגערמנציק" (בחורון) יש לך עתיד מזהיר כאסטרוטג רחב אופקים, משום מה ניתקת קשר עם ארגון ואיך מסייע לו עתה במבצע שאמור להתנהל בימים הבאים, תדע לך שאם לא תסייע לארגונו של עוזי שנטל על עצמו את הניהול המערכתי של המבצע שאמור להנחית מכה מורלית קשה לאויבינו, אתה מחבל במבצע זה דבר חמור ביותר, להניח מקלות בגלגלים, בימים אלו זה גובל בפשע ששווה— כדור בין העיניים!!!

פני עידו החווירו כמות, אבל כל זה רק לשניה אחת, הוא לא יתן לאותו רשע את ההנאה הזאת, הוא פנה אליו בתקיפות רבה.

"האם אתה חוזר ל'משפט שדה' שאתה מתכוון לערוך בי? דע לך שבדרכים אלו לא תכריח אותי לשתף עמך פעולה, לא בגדתי בשום ארגון, כי אני לא שייך לאף אחד מהם, מעולם לא התגייסתי לארגון האצ"ל, נדבתי מרוחי ורעיוני כדי לעזור לו במאמץ המלחמתי, אבל לא התחייבתי להם ב'שבועת הלוחמים' תראה על כן את כל מה שנתתי עד עתה בתור התנדבות אישית, אינני חייב לסכן את חיי, בעת שאני יודע בידיעה ברורה שמחפשים אחרי, אין לי ספק ידו של מי מעורבת בזה, אומר לך בבהירות רבה שאיני מתכוון לשרוף את הגשרים שלי עם עולמי הישן, בעת שעוזי ביקש את עזרתי, דובר שאיש לא ידע על קיומי, אין לי מושג איך הוא עבר על דברי, עד כדי שהוא ידע לא רק את חברי ארגונו אלא גם את ראשי המרי האזרחי" סיים דברי בזעם רב.

"בראבו אתה איש כלבבי, לא התכוונתי חלילה וחס להעמידך למשפט שדה, רק רציתי להעמיד אותך על נחיצות העזרה שלך לארגונים שלנו, אני יודע שאמונתך בצעדים שלנו לא פגה, אלא שאתה מאיים על ידי הקנאים שאינם משכילים להבין את חשיבות המאבק שלנו במשטר העוין, להם לא אכפת אם ארצנו המסכנה תהיה תחת שליטת אנשים זרים לעולמי עד, העיקר שהציונים לא יצליחו, למרות שבאו לארץ מוכת עניות וחולי ומגיפות במסירות נפש רבה, בשביל כלל ישראל לבנות בית לעם היהודי שישל מעליו את השלשלאות שכובלות את ידיו כאלפיים שנה, נאנחים תחת מגפי הגויים הרשעים ששחטו וטבחו בנו ללא רחם, באנו כדי להפסיק להיות "הכבשה המסכנה" שהולכת לטבח כמעט מרצונה הטוב, את התדמית השפלה והחרפה הבזויה הזו באנו להסיר מעלנו... במקום לומר לנו תודה הם מחבלים בכל דרך".

עידו לא אהב את דבריו, הוא לא האמין בחלום הציוני בכל לבו, הוא לא גרס שכוונתם טובה, כי איזה טעם יש לבנות בית בארץ משולל כל סממן יהודי, זה לא טוב, לא בשביל זה באנו לארץ בשארית כוחותינו לחונן את האדמה, אם הארץ פלטה אותנו בשל חטאים נוראים שהתחוללו בימי בית ראשון ושני ובשל זה חרבה הארץ וגלו כל תושביה ופוזרו בכל העולם, לאחר שנהרגו מיליונים רבים רח"ל בעת המלחמה הקשה, התורה העידה כבר על קץ בפירוש בכמה מקומות, כי לא תסבול חטאים והיא פולטת כל עם שעושה עליה חטאים. א"כ מה התועלת להקים בארץ עם ככל העמים, כולו שטוף בתאוות ורצונות בהמיות ומשכיח שם ה' לבל יזכר בשום פנים ואופן, הם מחנכים את הילדים "להיות עם חופשי בארצנו" בדגש על "חופשי" נטול כל מוסרות, כל אחד עבד לתאוותיו האישיות.

תפיסתו האישית של עידו הייתה: לבנות בית נאמן לה' יתבוד, שתהיה לנו את היכולת לבנות כאן מחדש את כל יהודי התפוצה, כמו יהדות גרמניה היקרה, נוסח רבי שמשון רפאל הירש ורבי עזריאל הילדסהיימר צוק"ל, כמו כן יהיו בה יהודי פולין גליציה רוסיה הונגריה רומניה עם עדות המזרח, בלי פחד מהעריצים שבכל עת פורעים ביהודים על כל חטא מדומה.

הוא רוצה שתהיה כאן ארץ שלווה וכל אחד ישב תחת גפנו ותחת תאנתו, עתה משתולל הצורך הנאצי ימ"ש ושוחט בעם היהודי ללא רחם, מי יודע כמה מיליונים נהרגו ונשחטו במיתות משונות ביותר, לצורך זה נתן יד לאחר ששוכנע על ידי אותו יצור אלמוני (בעל המסכה) שחונן בכוח שכנוע מיוחד במינו, לתת יד לאצ"ל דרך שלט רחוק, הלה הצליח לשכנע אותו, כי אנשי האצ"ל הם אנשים מסורתיים וחמים לאידישקייט.

הוא הביא לו ראיה ממש שסוסובר (מנחם בגין) שניהל את הארגון, למרות היותו תלמידו של זאב ז'בוטינסקי שהיה כמעט מתבולל, הוא שונה לחלוטין, בגין היותו יהודי חם ליהדות ובכל מקום הוא דואג לדבר בשבח האידישקייט. אם ידו תגבר על יתר הארגונים השמאלניים ויש לך סיכוי גדול מאד, יתן יד לבנות כאן בית בו יהיה מקום גדול לחרדים, הם יוכלו לחיות את החיים שלהם באוטונומיה מלאה.

בחלקת לשונו הצליח הברנש לשכנע את עידו שהייתה לו תמימות טהורה של "יקה" שנולד בברלין והצליח לצאת יחד עם הוריו בשנת תרצ"ץ ולהשתקע בארץ, עידו קיבל חינוך טוב, אבל הייתה בו נימה של "תורה ודרך ארץ" לפיכך היו דעותיו לציונים בעיני שכניו בשכונת גאולה, הוא קיבל בתחילה רמזים קלילים משכנו ר' מאניש שיינברגר שהיה מראשי הקנאים, יהודי ירא שמים מרבים ונזהר בכבוד הבריות, הוא דיבר איתו בנועם שפתיים, אבל עידו שגדל על "תורה עם דרך ארץ" לא הצליח לקלוט את השיטה המסתגרת אך סלח למעורבותו.

אך כשהגיע ר' לייבל ווערקער שהיה מחונן ב"פה קדוש" ונזף בו חמורות באמצע השטיבלאך של מאה שערים נפגע חמורות ועזב את המקום לטובת שכונה שקטה יותר, שם התבודד ושמר קשור רק עם אלו שהכירם היטב, הוא הפסיק להתווכח ולעמוד על דעתו ושמר על דממת אלחוט, עד שפגש את היצור האלמוני שבקסם לשונו הצליח לשכנעו לתת יד לארגון האצ"ל "גואלי עם ישראל" מרגע שהגיע לאצ"ל שודרג הארגון פלאים, הייתה לו יכולת ארגונית מיוחדת, הוא ידע לקרוא מפות צבאיות בשניות ולהכין לכל דבר תכנית מסודרת.

כיון שלמד לשמור על פה נצור, לא השיב עידו לקליניציק בוימל דבר, הוא נתן לו לשפוף הגימו כשאחזו אטומות לחלוטין.

קליניציק הציע לו לעקור למקום רחוק, שם לא תשיגו יד הקנאים, יש את גבעתיים הגובלת עם בני ברק, בה מתגוררים יהודים חרדים, הוא יוכל לנהל את מסגרת חייו האזוקה, רק שיסכים לתת יד לארגון המרי ולתכנן את המבצע החדוף.

שעותיים תמימות ישב קליניציק עם עידו עד שריק את לבו, הוא הסכים לעקור לאזור המרכז ומשם לנהל את המבצע החשאי, הוא יקבל טלפון לדירתו (דבר שלא היה כמעט לאיש טרם הקמת המדינה רק לאנשים חשובים ביותר) הוא יקבל גם מס' טלפון

